

โอวาทแม่กองบาลีสนามหลวง
ในการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๕๗

นักเรียนผู้สอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวง

วันนี้ เป็นวันแรกของการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นการสอบของชั้นประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๓, ๔, ๕ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคประจำสภนี้ การสอบประโยคบาลีสนามหลวงในส่วนกลาง สนามหลวงแผนกบาลีร่วมกับเจ้าสำนักสถานที่สอบในแต่ละแห่งได้ร่วมกัน ดำเนินการจัดการสอบ ส่วนการสอบประโยคบาลีสนามหลวงในส่วนภูมิภาค นั้น แม่กองบาลีสนามหลวง ได้มอบหมายให้เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตลอด ดังที่ได้ปฏิบัติมาในการสอบครั้งก่อน

ท่านทั้งหลายการเล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นภาระหน้าที่ของ พระภิกษุสามเณรทุกรูป จำต้องสนใจร่วมกันโดยฐานะนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ฐานะของผู้บริหารการศึกษาซึ่งก็คือเจ้าคณะพระสังฆาธิการและเจ้าสำนัก ต่าง ๆ ผู้ให้การศึกษาคือคณะครูอาจารย์ และผู้ศึกษาคือพระภิกษุสามเณรโดยทั่วไป ทุกประการอยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์และการอุปถัมภ์คำชูของ พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ทุกฝ่ายต่างช่วยกันทำหน้าที่อย่างน่ายกย่องโดยมุ่งถึง การจรรโลงพระศาสนาเป็นสำคัญ

การที่พระศาสนาจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง จำต้องอาศัยเหตุปัจจัย หลายหลากเป็นองค์ประกอบ แต่หนึ่งในปัจจัยทั้งหลายคือพระภิกษุสามเณร ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน กล่าวคือพระพุทธรูปที่ทรง

ชี้แจงแสดงไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อรักษาตนให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากโทษภัยต่าง ๆ ตามพระวินัยนิยม และเพื่อประกาศเปิดเผยหลักธรรมคำสอนให้ปรากฏในหมู่มชน ซึ่งทั้ง ๒ ประการนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับยกย่องในฐานะแห่งศาสนทายาท ถ้าพระภิกษุสามเณรซึ่งถือว่าเป็นทายาทโดยตรงไม่รู้หลักธรรมคำสอนแล้ว คนอื่นใครเล่าจะรู้ได้ และใครเล่าจะทำหน้าที่ดำรงพระศาสนาอย่างแท้จริง เปรียบเสมือนการดำรงวงศ์ตระกูล และการรักษาทรัพย์มรดก เป็นหน้าที่โดยตรงของบุคคลผู้เป็นทายาทฉะนั้น และเนื่องจากหลักธรรมคำสอนถูกห่อหุ้มไว้ด้วยภาษามครซึ่งก็คือ พระบาลี ดังนั้น ผู้จะศึกษาพระพุทธพจน์จึงจำต้องเรียนรู้บาลีซึ่งเป็นภาษาที่ห่อหุ้มพระพุทธพจน์ไว้ให้ถูกต้องชัดเจนตามลักษณะและกฎเกณฑ์ของภาษา ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความผิดเพี้ยนจากภาษาเดิม และโดยยิ่งขึ้นไปคือสิ่งที่ห่อหุ้มไว้คือหลักธรรมคำสอนที่ทรงใช้เวลาเนิ่นนานนักศึกษาค้นคว้า สร้างสรรบำเพ็ญบารมี กว่าจะบรรลุพระโพธิญาณได้ และในสิ่งที่ทรงตรัสรู้นั้น สามารถจะนำมาแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา แม้ปัญหานั้นจะลึกกลับซับซ้อนซ่อนเงื่อนจนข้ามภพข้ามชาติก็ตาม ย่อมไม่เกินวิสัยที่จะหยั่งรู้และแก้ไขได้ ในปัญหาที่เกิดขึ้นบางปัญหามีเงื่อนไขที่สลับที่ไว้ เมื่อแก้ไขจุดหนึ่งไขว่จะสิ้นปัญหา แต่ผู้สร้างปัญหาได้ขมวดปมไว้เพื่อการเกี่ยวพันให้ซับซ้อนโดยยิ่งขึ้นไป เป็นการสร้างปัญหา เพื่อนำคำตอบนั้นเกี่ยวพันกับปัญหาข้อต่อไป พระพุทธศาสนาสามารถจะให้คำตอบได้ในทุกกรณี ดังนั้น ในการศึกษาเล่าเรียน โบราณจารย์จึงได้จัดระเบียบวางระบบไว้อย่างรัดกุม เข้มข้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมได้มีความชัดเจนในเรื่องของภาษาและมีความชัดเจนในหลักธรรมคำสอน เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์คือจะได้นำไปถ่ายทอดได้ถูกต้อง ตรงตามพระประสงค์ ตรงตามเนื้อเรื่อง ตรงประเด็นทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์อย่างไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัยแต่ประการใด

การพระศาสนาจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีความเจริญ ก็เพราะมีศาสนทายาทที่มีความบริสุทธิ์ใจ ทรงความรู้ ทรงคุณธรรม มั่นคงอยู่ในพระธรรมวินัย รับใช้พระศาสนา เมื่อยังดำรงอยู่ในภาวะแห่งพระภิกษุสามเณร

ไม่อาจจะปฏิเสธได้ถึงความรับผิดชอบในการช่วยกันรักษาพระศาสนา เพราะต่างก็ดำรงอยู่ในฐานะแห่งศาสนทายาทด้วยกัน ดังนั้น การศึกษาที่มีอยู่ซึ่งได้เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาอย่างไม่ขัดต่อสมณสาธูป จึงเป็นการเปิดกว้างทางการศึกษาเพื่อพัฒนานุเคราะห์ให้มีคุณภาพ และสามารถจะสื่อสารกันได้ดีด้วยการทำความเข้าใจร่วมกัน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์มาแต่ครั้งโบราณกาล ดังนั้น ข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงต้องรักษาให้คงอยู่กับการศึกษาของคณะสงฆ์ตลอดไป การจัดการศึกษาที่วางโครงสร้างไว้อย่างรัดกุม เน้นความจำตามกฎเกณฑ์ของภาษา สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกระบวนการของการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการทำความเข้าใจในเรื่องของภาษาและเนื้อหาสาระ วงกรอบแห่งการเรียนรู้ไว้อย่างเหมาะสมในแต่ละชั้นภูมิโดยถือว่า เมื่อผู้ศึกษาสามารถจะทำความเข้าใจในหลักสูตรแบบเรียนนี้แล้วอย่างครบครัน เท่ากับเป็นการประกันถึงความรู้ที่มีอยู่ตามหลักสูตร เมื่อถึงวาระแห่งการสอบ ข้อสอบก็มีอยู่ไม่เกินกว่าหลักสูตรและเมื่อได้ทำความเข้าใจตามหลักสูตรในชั้นประโยคนั้น ๆ ได้ การสอบได้ด้วยข้อสอบกลาง เป็นการประกันถึงคุณภาพของผู้สอบได้โดยปริยาย และผลที่หวังจากผู้สอบได้ก็คือ มีความรู้สมตามชั้นภูมิ เมื่อจำต้องทำความเข้าใจในเรื่องใด ๆ ซึ่งมีความยาก-ง่ายในระดับเดียวกัน ย่อมสามารถที่จะนำประสบการณ์และพื้นความรู้ที่มีอยู่นั้นเป็นฐานรองรับความรู้ในระดับนั้น ๆ ได้ เพราะเคยผ่านการเรียนรู้ในระดับเดียวกันนั้นมาแล้ว และสามารถจะใช้ความรู้พื้นฐานในการแสวงหาองค์ความรู้เพิ่มเติม ดังนั้น รูปแบบทางการศึกษาที่คณะสงฆ์ได้วางไว้ และจัดระเบียบวางระบบอย่างรัดกุม เท่ากับเป็นการประกันคุณภาพทางการศึกษาในองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างชัดเจน

การสอบครั้งที่ ๒ นี้ เป็นการสอบในชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ชั้นประโยค ป.ธ. ๕ โดยมีเงื่อนไขคือผู้ที่มีสิทธิเข้าสอบ ต้องเป็นผู้ที่สามารถสอบผ่านได้แล้ว ๑ วิชา ในการสอบครั้งที่ ๑ ในปีนั้น ถ้าสอบผ่านในวิชานั้นในการสอบ

ครั้งที่ ๒ นี้ ก็ถือว่าเป็นผู้สอบได้ ย่อมจะมีศักดิ์และสิทธิเช่นเดียวกับผู้สอบได้ ในการสอบครั้งแรก แต่ถ้าสอบไม่ผ่านในวิชาที่สอบในครั้งนี้ ถือว่าเป็นผู้สอบ ไม่ได้ ในปีต่อไป ย่อมจะต้องสอบใหม่ทุกวิชาในชั้นนั้น ๆ เป็นกฎเกณฑ์ที่ได้ วางไว้ ดังนั้น การสอบครั้งที่ ๒ นี้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พลาดพลั้งใน การสอบครั้งแรก ได้แก้ตัวเพื่อให้สมบูรณ์ในชั้นประโยคนั้น ๆ ตามกฎเกณฑ์ และเงื่อนไขที่ได้วางไว้ ฉะนั้น ในการสอบ จึงใช้ความวิริยะอุตสาหะให้เต็มที่ คำนึงถึงการศึกษาอบรมจากสำนักของครูอาจารย์ที่ท่านได้ประสิทธิ์ประสาท ความรู้ไว้ให้จงดี จงทำให้ไว้ในใจอยู่เสมอว่า ข้อสอบอยู่ในหลักสูตรการศึกษาที่ ได้ผ่านกระบวนการของการเรียนรู้มาอย่างซ้ำซ้อนแล้ว มิได้มีข้อความอื่นใดที่ นอกเหนือไปจากนี้เลย ดังนั้น จึงมีใช้สิ่งที่จะต้องกังวลให้มากมายนอกเหนือกว่าเหตุ ข้อสอบมีไว้เพื่อคัดเลือกผู้ศึกษาให้ได้รับการยกย่องให้ศึกษาในชั้นสูงขึ้น ไป ผู้สอบได้คือผู้มีความพร้อม สมควรแก่การยกย่อง ผู้สอบไม่ได้ แสดงว่ายังต้อง มีส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ในวันข้างหน้า แต่สิ่งหนึ่งที่ควร ภูมิใจร่วมกัน คือ หน้าที่ในการธำรงรักษาพระศาสนาเราทำได้แล้ว ความเจริญ และความมั่นคงของพระศาสนาเราได้ช่วยกันจรรโลงแล้วด้วยการศึกษาเล่าเรียน พระปริยัติธรรม

ในที่สุดนี้ ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและความใส่ใจในการ ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมเพิ่มพูนดวงปัญญา ของท่านทั้งหลายให้มีความแจ่มใสแหลมคม รู้แจ้งแทงตลอดในปัญหากรรม ทุกประการ ประสบความสำเร็จในมโนปณิธานที่ตั้งไว้โดยชอบทุกประการ เทอญ ฯ

(สมเด็จพระมหาธีรราชวิทยาลัย)

แม่กองบาลีสนามหลวง

ข้อสอบและเฉลย
ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๕
ในการสอบ ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๕๗

๑๒๐

หน้าว่าง

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตถา ตสฺสา (เทวียา) อากมนภาวํ ฌตฺวา, ขถา อตฺตโน
สนฺติเก นิสินฺนา ภิกฺขุ น ปญฺชายนฺติ; เอวมกาสีฯ ตาปี คจฺจนฺตี
คจฺจนฺตี สตฺถุ สรีโรโต นิภฺชนฺตรสฺมิโย ทิสฺวา ตเถว จินฺเตตฺวา สตฺถารํ
อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺตา ปุจฺฉิ “ภนฺเต มหากปฺปิโน ตุมฺเห
อุทฺทิสฺส นิภฺชนฺโต, อากเตตฺถ มณฺเฑ, กหํ โส, อุมฺหากํปิ นํ
ทสฺสเถวติฯ “นีสิตถ ตาว, อิธว ตํ ปสฺสิสฺสเถวติฯ ตา สพฺพปาปี
(อิตฺถิโย) ตฺวญฺจจิตฺตา นีสิตฺสฺฯ สตฺถา อนุปฺพุทฺธิกํ กเถสิฯ อโนชา เทวี
เทสนาวสานเ สปริวารา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิฯ มหากปฺปิโนตฺเถโร ตาสํ
วฑฺฒิตํ ฐมฺมเทสนํ สฺสนฺโต สปริวารโร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปุณฺนิฯ ตสฺมี ขณฺเ สตฺถา ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺสเถสิฯ
ตาสํ กิร จิตฺตํ เอกคฺคํ น ภเวยฺย, เตน มคฺคผลานิ ปตฺตํ น สกฺกญฺเญยฺย;
ตสฺมา อจลสฺสทฺธาย ปตฺติจิตฺกาเล ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต
ทสฺสเถสิฯ ตาปี เต ทิสฺวา ปญฺจปฺปตฺติจิตฺเตน วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ตุมฺหากํ
ตาว ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ ปตฺตณฺติ วตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
จิตฺตา ปพฺพชฺช ยาจิสฺสฯ “เอวํ กิร วุตฺเต, สตฺถา อุปลวณฺณาย อากมนํ
จินฺเตสฺสิตฺติ เอกจฺเจ วทฺนฺติฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตถา ปณ ตา อุปาสิกาโย อาห “สาวตถิ คนฺตวา
ภิกขุณฺสปสฺสเย ปพฺพชฺชาติฯ ตา อนุปฺพเพน จาริกณฺจรมานา อนุตรมกุเค
มหาชนเนน อภิหฺนุสกุการสมฺมานา ปทสว วิสตีโยชนสติกํ มคฺคํ คนฺตวา
ภิกขุณฺสปสฺสเย ปพฺพชฺชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺณิสฺสฯ สตถาปี ภิกขุสทสฺสํ
อาทาย อาภาเสเนว เขตฺตวณฺ์ อคฺมาสิฯ

ตตฺร สฺสํ อายสฺมา มหาภปฺปิโน รตฺติภูจฺจานทิวาภูจฺจานาทีสุ “อโห
สฺสํ, อโห สฺชนฺติ อุทานํ อุทานนฺโต วิจฺรติฯ ภิกขุ ภควโต อาโรเจสฺสุ
“ภนฺเต มหาภปฺปิโน `อโห สฺสํ, อโห สฺชนฺติ อุทานํ อุทานนฺโต วิจฺรติ,
อตฺตโน รชฺชสฺสํ อารพฺภ กเถติ มณฺเฑติฯ สตถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
“สจฺจํ กิร ตวํ กปฺปิน กามสฺสํ รชฺชสฺสํ อารพฺภ อุทานํ อุทานนฺตฺติฯ
“ภควา เม ภนฺเต ตํ อารพฺภ อุทานภาวํ วา อนุทานภาวํ วา ชานาตีติฯ
สตถา “น ภิกขเว มม ปฺตฺโต กามสฺสํ รชฺชสฺสํ อารพฺภ อุทานํ
อุทานนฺติ, ปฺตฺตสฺส ปณ เม ฌมฺมปีติ อุปฺปชฺชติ, โส อมตฺมหานิพฺพานํ
อารพฺภ เอวํ อุทานํ อุทานนฺตฺติ อาหฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้วซึ่งความเป็นคืออันเสด็จมา แห่งพระเทวินัน ได้ทรงกระทำแล้วโดย - อ. ภิกษุ ท. ผู้นั่งแล้วในสำนักของพระองค์ ย่อมไม่ปรากฏโดยประการใด - ประการนั้น ๆ อ. พระเทวีเมื่อนั้น เสด็จไปอยู่ เสด็จไปอยู่ ทรงเห็นแล้วซึ่งพระศรีมอันชานออกแล้ว ท. จากพระสรีระของพระศาสดา ทรงคิดแล้วเหมือนอย่างนั้นนั่นเทียว เสด็จเข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว ประทับยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ทูลถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระราชาพระนามว่ามหากัปปิณะ เสด็จออกแล้วจะจงซึ่งพระองค์ อ. พระราชาพระองค์นั้น เห็นจะเสด็จมาแล้ว ในที่นี้ อ. พระราชาพระองค์นั้น ย่อมประทับอยู่ ณ ที่ไหน อ. พระองค์ ของแสดงซึ่งพระราชาพระองค์นั้น แม่แก่หม่อมฉัน ท. ดังนี้ ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. เธอ ท. จงนั่งก่อน อ.เธอ ท. จักเห็นซึ่งพระราชานั้น ในที่นี้นั่นเทียว ดังนี้ ๆ อ. หญิง ท. เหล่านั้น แม่ทั้งปวง เป็นผู้มิจิตยินดีแล้ว เป็นนั่งแล้ว ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วซึ่งอนุปุปพิกเถา ๆ อ. พระเทวีพระนามว่า อโนชา ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร บรรลุแล้วซึ่งโศดาปัตติผล ในกาลเป็นที่สุดลง แห่งพระเทศนา ๆ อ. พระเถระชื่อว่ามหากัปปิณะ ฟังอยู่ซึ่งพระธรรมเทศนา อันอันพระศาสดาทรงให้เจริญแล้วแก่หญิง ท. เหล่านั้น ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัตพร้อมทั้งปฏิสัมภิทา ท. ๆ ในขณะนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้วซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้นผู้บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัต แก่หญิง ท. เหล่านั้น ๆ ได้ยินว่า อ. จิตของหญิง ท. เหล่านั้น เป็นธรรมชาติมีอารมณ์เดียว ไม่พึงเป็น เพราะเหตุนั้น อ. หญิง ท. เหล่านั้น ไม่พึงอาจเพื่ออันบรรลุซึ่งมรรค และผล ท. เพราะฉะนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้วซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น

ผู้บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัต แก่หญิง ท. เหล่านั้น ในกาลแห่งหญิง ท. เหล่านั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้วในศรัทธาอันไม่หวั่นไหว ฯ อ. หญิง ท. แม่เหล่านั้น เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ไหว้แล้ว ด้วยการตั้งไว้เฉพาะซึ่งองค์ห้า กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กิจแห่งบรรพชิตของท่าน ท. ถึงแล้วซึ่งที่สุด ก่อน ดังนี้ ถวายบังคมแล้วซึ่งพระศาสดา ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ทูลขอแล้ว ซึ่งการบรรพชา ฯ อ. อาจารย์ ท. บางพวกยอมกล่าวว่า ได้ยินว่า ครั้นเมื่อคำ อย่างนี้อันหญิง ท. เหล่านั้นกราบทูลแล้ว อ. พระศาสดาทรงดำริแล้วซึ่งการมา แห่งภิกษุณีชื่อว่าอุบลวรรณา ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ก็พระบรมศาสดาตรัสกะอุบาสิกาเหล่านั้นว่า พวกเธอจงไป พระนครสาวัตถี บวชนในสำนักภิกษุณี ฯ อุบาสิกาเหล่านั้น เทียวจาริกไปตาม ลำดับ ในระหว่างทางก็มีมหาชนนำสักการะและสัมนามาให้ เดินเท้า ถิ่นระยะทางหนึ่งร้อยยี่สิบโยชน์ทีเดียว บวชนในสำนักภิกษุณี บรรลุพระอรหัต แล้ว ฯ แม้พระบรมศาสดา ทรงพาภิกษุหนึ่งพันรูปไปสู่พระวิหารชื่อว่าเชตวัน ทางอากาศทีเดียว ฯ

ได้ยินว่า บรรดาภิกษุเหล่านั้น ท่านพระมหากัปปินะเที่ยวเปล่งอุทาน ในที่พักกลางคืนและที่พักกลางวันเป็นต้นว่า สุขจริง สุขจริง ฯ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระมหากัปปินะเที่ยว เปล่งอุทานว่า สุขจริง สุขจริง ดังนี้ พระมหากัปปินะนั้นเห็นจะกล่าวปรารภ ความสุขในราชสมบัติของตน ฯ พระบรมศาสดา รับสั่งให้เรียกพระมหากัปปินะ นั้นมา ตรัสถามว่า กัปปินะ ได้ยินว่า เธอเปล่งอุทานปรารภความสุขในกาม ความสุขในราชสมบัติจริงหรือ ฯ พระมหากัปปินะกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงทราบความที่ข้าพระองค์เปล่งอุทานหรือ

๑๒๕

ไม่เปล่งอุทานปรารภความสุขในกาม ความสุขในราชสมบัตินั้น ฯ พระบรม
ศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเราหาได้เปล่งอุทานปรารภความสุข
ในกาม ความสุขในราชสมบัติไม่ แต่ความอิจฉาในธรรมเกิดแก่บุตรของเรา
เธอจึงเปล่งอุทานอย่างนี้ ปรารภอมตมหานิพพาน ฯ

พระศรีคัมภีรญาณ สมมาปญฺโณ	วัดปากน้ำ	เฉลย
สนามหลวงแผนกบาลี		ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

๑. ในภาษาบาลีนั้น พยัญชนะวรรค มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น ๆ
๒. โลโป ในนิคคหิตสนธิ นั้น จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร ฯ จงยกอุทาหรณ์ มาประกอบด้วย ฯ
๓. กณฺฐา (นางสาวน้อย) ซึ่งเป็น อา การ์นต์ในอิตถิลิงค์ มีวิธีแจก ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ฯ
๔. วิภัตติในอาขยานั้น จัดบุรุษเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จงเขียนวิภัตติ หมวดกาลาติปัดติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ
๕. กิริยาภิกถ์ต่อไปนี้ คือ ภุตฺตวา, ปกฺกนฺโต, อารพฺภ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ
๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
 - ก. ภตฺตสฺส ปจฺจนา = ปจฺจนาภตฺตํ ฯ
 - ข. จตฺสฺส ทิสฺสา = จตฺตทิสํ ฯ
 - ค. พุทฺโธ เอว รตนํ = พุทฺธรตนํ ฯ
 - ฌ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก ฯ
 - ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตรราโค (ภิกฺขุ) ฯ
๗. ในพหุลัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปุชนิโย, จกฺขุมา, โกสลฺลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในคัทธิตไหน ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ในภาษาบาลีนั้นพยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัวคือ ก ข ค ง จ ฉ ช ฌ ฎ ฏ ฐ ฒ ต ถ ท ธ น ป ผ ฝ ภ ม ฯ เพราะเป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด จึงเรียกชื่ออย่างนั้น ฯ
๒. โลโป ในนิคคหิตสนธิ นั้น จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้าง ฯ มีอุทาหรณ์ว่า ตาส-อหิ เป็น ตาสาหิ อริยสจฺจาน-ทสฺสนํ เป็น อริยสจฺจานทสฺสนํ ฯ
๓. กณฺเฏ (นางสาวน้อย) ซึ่งเป็น อา การันต์ในอิติลึงค์มีวิธีแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ อย่างนี้คือ

เอก		พหู	
ป.	กณฺเฏ	กณฺเฏโ	กณฺเฏ
ทุ.	กณฺเฏ	กณฺเฏโ	กณฺเฏ
ต.	กณฺเฏย	กณฺเฏหิ	กณฺเฏภิ
จ.	กณฺเฏย	กณฺเฏนํ	
ปญ.	กณฺเฏย	กณฺเฏหิ	กณฺเฏภิ
ฉ.	กณฺเฏย	กณฺเฏนํ	
ส.	กณฺเฏย กณฺเฏยํ	กณฺเฏสุ	
อา.	กณฺเฏ	กณฺเฏโ	กณฺเฏ

๔. วิภัตติในอาขยาตนั้น จัดบุรุษเป็น ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัชฌิมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ ได้เขียนวิภัตติหมวดกาลาติปุตติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดังนี้

ปรสฺสปทํ

เอก	พหุ
ป. สฺสา	สฺสํ
ม. สฺเส	สฺสถ
อุ. สฺสํ	สฺสามหา

๕. กิริยาภิกถ์ต่อไปนี้คือ ภูตฺวา แปลว่า กินแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ภูฯ ธาตุ ในความกิน ตวนตุ ปัจจย เอาที่สุดธาตุเป็น ต ๑ ปกฺกนฺโต แปลว่า หลีกไปแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า กมฺ ธาตุ ในความก้าวไป ต ปัจจย ธาตุมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นฺต แล้วลบที่สุด ธาตุ ๑ อารพฺก แปลว่า ปรารภแล้ว สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า รกฺ ธาตุ ในความเริ่ม ตฺนาทิจฺจย อุปสฺสอยู่หน้า แปลงปัจจยทั้ง ๓ คือ ตฺน ตฺวา ตฺวาน เป็น ย ธาตุมี ภู เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น พภ ๑

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ภตฺตสฺส ปจฺณา = ปจฺณาภตฺต ชื่อ นิปาตบุพพกะ อัပ္ยยิภาวสมาส ๑
- ข. จตฺสฺโส ทิสฺสา = จตฺททิสฺ ชื่อ สมาหารทิกุสสมาส ๑
- ค. พุทฺโธ เอว รตฺนํ = พุทฺธรตฺนํ ชื่อ อวธารณบุพพบทกัมมธารยสมาส ๑
- ฅ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตาโก ชื่อ น บุพพบท พหุพพิหิสมาส ๑
- ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราโค (ภิกฺขุ) ชื่อ ปัญจมิพหุพพิหิสมาส ๑

๗. ในพหุลัตถิตีมีปัจจย ๑ ตัว คือ อาลฺ ๑

- ปฺชณฺนิโย ลง อีย ปัจจย ในฐานดัตถิต
- จกฺขุมา ลง มนฺตุ ปัจจย ในตทสฺสตติตถิต
- โกสฺลํ ลง ฅย ปัจจย ในภาวตถิต ๑

พระศรีสุธรรมโมลี สมจิตโต วัดโมลีโลกยาราม

เฉลย

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

๑๒๙

ประโยค ป.ธ. ๓
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (เสฏฐิ) สเคนปี สดทวเณปี สุริ อหฺราเปตฺวา ปิวนฺโต
อนุกฺกเมน นิสินฺนภูจฺจนาทีสุ กหาปณฺราสี จเปตฺวา สุริ ปิวนฺโต อิมินา
มาลา อหฺรธ อิมินา กนฺธํ อยํ กิเต เณโก อยํ นจฺเจ อยํ วาทีเต
อิมสฺส สหสฺสํ เทธ อิมสฺส เทว สหสฺसानิติ เอวํ วิกฺกิรฺนฺโต น
จิรสฺสเว อตฺตโน สนฺตํ อสฺติโกฏิรฺนํ เขเปตฺวา จิณฺ เต สามิ ธนฺนํ
วฺตุเต กิ ภิรียาย เม สนฺตํ นตฺถิติ อตฺถิ สามิธิ เตนฺหิ ตํ อหฺรธาคิ
ตํปี ตเถว เขเปตฺวา อนฺนํปฺพเพน เขตฺตอารามฺมยฺยานโยคฺคาทิกํปี อนฺตมฺโส
ภยฺชนภณฺทกํปี อตฺตธณฺปาจรณนํสีทณฺปี สพฺพํ อตฺตโน สนฺตํ วิกฺกิณฺติว
ขาทิ ฯ อถสฺส มหฺลลกกาเลเยว ปริหิณฺโณคสฺส อตฺตโน เกหํ วิกฺกิณฺติว
คหิตฺเตหา นีหริสฺส ฯ โส ภิรียํ อาทาย ปฺรชนสฺส เกหภิตฺตี นิสฺสาย
วสนฺโต กปาลขณฺทํ อาทาย ภิภฺขาย จริตฺวา ชนสฺส อฺจุณฺณจฺจกตํ ภูณฺชิตฺ
อารภิ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ อาสนสาทาย ทฺวาวเร จตฺวา ทหฺรสามเณเรหิ
ทียมานํ อฺจุณฺณจฺจโกชนํ ปฏิกฺกณฺหนตํ ทิสฺวา สตฺถา สิตํ ปาตฺวาภาสิ ฯ
อถ นํ อานนฺทตฺถเโร สิตการณํ ปุจฺฉิ ฯ สตฺถา สิตการณํ กเถนฺโต
ปสฺสณนฺท อิมํ มหาชนเสฏฺฐิปฺตํ อิมสฺมีเยว นกรे เทวอสฺติโกฏิรฺนํ
เขเปตฺวา ภิรียํ อาทาย ภิภฺขาย จรฺนตํ สเจ หิ อยํ ปจฺมวเย โภเค
อเขเปตฺวา กมฺมณฺเต ปโยชิสฺส อิมสฺมีเยว นกรे อคฺคเสฏฺฐิ อภวิสฺส
สเจ ปน นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิสฺส อรหฺตํ ปาปฺณิสฺส ภิรียาปิสฺส อนาคามิผล
ปตฺติภฺจหิสฺส อิทานิ ปเนสฺ คิหิโกคาปิ ปริหิโน สามณฺญโตปิ ปริหิโน
ปฺริหายิตฺวา จ ปน สุภฺขปฺลลลเ โภณฺจสฺกุณฺเ วิย ชาโตติ อาห ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ปณฺจสตา กิร ภิกฺขุ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมภูจฺจํ คเหตฺวา
 อรณฺธํ ปวิสิตฺวา จมฺเณตฺวา วายมนฺตา ฌานํ นิพฺพุตเตตฺวา กิเลสํ
 อสมฺมาจาเรณ ปพฺพชิตกิจฺจํ โน นิปฺพนฺนติ มลฺลมานา อตฺตนา
 ปฏฺฐิตทฺรคฺคํ สตฺถุ อาโรเจสฺสามาติ อากฺขณฺตีสุ ฯ สตฺถา เตสํ พหิทฺวารโกฏฺจกํ
 ปตฺตกาเลเยว อานนฺตฺตเถโร อาห อานนฺท เอเตสํ ภิกฺขุณํ ปวิสิตฺวา มยา
 ทิฏฺฐเณ กมฺมํ นตฺถิ อามกฺสุสํ ฌนฺตฺวา ตโต ปจฺจกนฺตฺวา มํ
 ปสฺสณฺตฺติ ฯ เถโร ฌนฺตฺวา เตสํ ตมตฺถํ อาโรเจติ ฯ เต กิ อมฺหากํ
 อามกฺสุสํ นนฺตํ อวตฺตวาทิ ฌมฺพสฺสึนา พุทฺธเณ การณํ ทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ
 อามกฺสุสํ ฌนฺตฺวา ตตฺถ กุณฺปาณิ ปสฺสณฺตา เอกาหํ ทฺวีสํ ปตฺติเตสฺสุ
 กุณฺเปสฺสุ อาฆาตํ ปฏฺฐิตกิตฺวา ตํขณํ ปตฺติเตสฺสุ อตฺถสรีเรสฺสุ รากํ อุปฺปาทยีสฺสุ
 ตสฺมี ขณฺเณ อตฺตโน สกิลสฺสวํ ชานีสฺสุ ฯ สตฺถา ฌนฺตฺกฺขิยํ นิสินฺโนว
 โอภาสํ ปริตฺวา เตสํ สมฺมุเข กเถนฺโต วิย ปฏฺฐิรूपํ นุ โข ภิกฺขเว
 ตุมฺหากํ เอวรูปํ อภฺยัสสงฺฆาตํ ทิสฺวา ราครตี อุปฺปาเทตฺตุนฺติ วตฺวา อิมํ
 คาถมาห

ชานีมานิ อปตฺถานิ อลาพฺพนว สารเท
 กาโปตฺกานิ อภฺยัสสิ นิตฺติ ตานิ ทิสฺวาน กา รตฺติติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เจलय ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.เศรษฐินัน ยังบุคคลให้นำมาแล้ว ซึ่งสุรา แม้วัยร้อยแห่งทรัพย์
แม้วัยหมวดสองแห่งร้อยแห่งทรัพย์ คัมอยู่ ตั้งไว้แล้ว ซึ่งกองแห่งกหาปณะ
ในที่ ท. มีที่แห่งตนนั่งแล้วเป็นต้น โดยลำดับ คัมอยู่ ซึ่งสุรา กล่าวแล้วว่า
อ.ท่าน ท. จงนำมา ซึ่งระเบียบ ท. ด้วยกหาปณะนี้ อ.ท่าน ท. จงนำมา
ซึ่งของหอม ด้วยกหาปณะนี้ อ.บุคคลนี้ เป็นผู้ฉลาด ในการจับ ย่อมเป็น
อ.บุคคลนี้ เป็นผู้ฉลาด ในการฟ้อน ย่อมเป็น อ.บุคคลนี้ เป็นผู้ฉลาด ในการ
ประโคม ย่อมเป็น อ.ท่าน ท. จงให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ แก่บุคคลนี้ อ.ท่าน ท.
จงให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ท. ๒ แก่บุคคลนี้ ดังนี้ เร็ยรายอยู่ อย่างนี้ ยังทรัพย์อัน
มีโกฏิ ๘๐ เป็นประมาณ อันเป็นของมีอยู่ ของตน ให้สิ้นไปแล้ว ต่อกาลไม่
นานนั้นเทียว ครั้นเมื่อคำว่า ข้าแต่ นาย อ.ทรัพย์ ของท่าน สิ้นแล้ว ดังนี้
อันชน ท. กล่าวแล้ว ถามแล้วว่า อ.ทรัพย์ อันเป็นของมีอยู่ แห่งภรรยา
ของเรา ย่อมไม่มีหรือ ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ข้าแต่ นาย อ.ทรัพย์อันเป็นของ
มีอยู่แห่งภรรยา ของท่าน มีอยู่ดังนี้ อันชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว กล่าวแล้ว
ว่า ถ้าอย่างนั้น อ.ท่าน ท. จงนำมา ซึ่งทรัพย์นั้น ดังนี้ ยังทรัพย์นั้น
ให้สิ้นไปแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว ขายแล้ว ซึ่งวัตถุแม้มีนาและสวน
และอุทยานและยานอันบุคคลพึงประกอบเป็นต้น โดยลำดับ แม้ซึ่งภัณฑะคือ
ภาชนะ แม้ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดและผ้าเป็นเครื่องห่มและผ้าเป็นที่นั่ง อันเป็น
ของมีอยู่ ของตน ทั้งปวง โดยกำหนดอันมีในที่สุด เกี้ยวกินแล้ว ๆ ครั้งนั้น
อ.เจ้าของแห่งเรือน ท. นำออกแล้ว จากเรือนอันเศรษฐินัน ผู้มีโกตะอันล้อม
รอบแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นคนแก่นั้นเทียว ขายซึ่งเรือน ของตนแล้ว

จึงถือเอาแล้ว ๆ อ.เศรษฐินัน พาก็ไปแล้ว ซึ่งภรรยา อาศัยแล้ว ซึ่งฝาแห่งเรือน
ของชนอื่น อยู่อยู่ ถือเอาแล้ว ซึ่งชั้นแห่งกระเบื้อง เทียวไปแล้ว เพื่ออันขอ
เริ่มแล้ว เพื่ออันบริโภค ซึ่งภักตรอันเป็นเคน (ภักตรอันชนทั้งแล้ว) ของชน ๆ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งเศรษฐินัน ผู้ยืนอยู่
ที่ประตู แห่งศาลาเป็นที่นั่งแล้วจึงรับเอาเฉพาะอยู่ ซึ่งโกชนะอันเป็นเคน
อันอันภิกษุหนุ่มและสามเณร ท.ให้อยู่ ในวันหนึ่ง ได้ทรงกระทำแล้ว
ซึ่งการแยม ให้ปรากฏ ๆ ครั้งนั้น อ.พระเถระชื่อว่าอานนท พูลถามแล้ว
ซึ่งเหตุแห่งการแยม กะพระศาสดาพระองค์นั้น ๆ อ.พระศาสดา เมื่อตรัสบอก
ซึ่งเหตุแห่งการแยม ตรัสแล้วว่า คู่ก่อนอานนท อ.เธอ จงดู ซึ่งบุตรของ
เศรษฐีผู้มีทรัพย์มากนี้ ผู้ยังทรัพย์มีโกฏีแปดสิบสองหนเป็นประมาณ ให้สิ้น
ไปแล้วจึงพาเอา ซึ่งภรรยาแล้วจึงเทียวไปอยู่ เพื่ออันขอ ในพระนครนี้
นั้นเทียว ก็ ถ้าว่า อ.บุตรของเศรษฐีนี้ ไม่ยังโกทะ ท. ให้สิ้นไปแล้ว จักประกอบ
แล้ว ซึ่งการงาน ท. ในวัยที่หนึ่งไซ้ อ.บุตรของเศรษฐีนี้ เป็นเศรษฐีผู้เลิศ
ในนครนี้นั้นเทียว จักได้เป็นแล้ว ก็ ถ้าว่า อ.บุตรของเศรษฐีนี้ ออกแล้ว
จักบวชแล้วไซ้ อ.บุตรของเศรษฐีนี้ จักบรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหัต แม้ อ.ภรรยา
ของบุตรของเศรษฐีนั้น จักตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในอนาคามีผล แต่ว่า อ.บุตรของ
เศรษฐีนั้น เลื่อมรอบแล้ว แม้จากโกทะของคฤหสัถ์ เลื่อมรอบแล้ว แม้จาก
คุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ในกาลนี้ ก็แล อ.บุตรของเศรษฐีนั้น ครั้นเลื่อม
รอบแล้ว เป็นราวกะว่านกระเรียน ในเปือกตมอันแห่ง เกิดแล้ว ดังนี้ ๆ

แปล โดยอรรถ

๒. ดังได้สดับมา ภิกษุ ประมาณ ๕๐๐ รูป เรียนกรรมฐานในสำนัก
พระบรมศาสดาแล้ว เข้าไปยังป่า พากเพียรพยายามอยู่ ยังฉานให้เกิดขึ้นแล้ว
สำคัญอยู่ว่า กิจบรรพชิต ของพวกเรา สำเร็จแล้ว เพราะกิเลสทั้งหลายไม่
ฟุ้งขึ้น จึง (กลับ) มาด้วยหวังใจว่า พวกเรา จักกราบทูล คุณที่ตนได้แล้ว

แต่พระบรมศาสดา ฯ ในเวลาที่พวกเธอถึงซุ้มประตูชั้นนอกเท่านั้น พระบรม
ศาสดา ตรัสกะพระอานนทเถระว่า อานนท์ การงานเกี่ยวกับเราที่ภิกษุเหล่านี้
จะเข้าเฝ้า ยังไม่มี, ภิกษุเหล่านี้ จงไปป่าช้าฝัสดิบแล้ว (เสียก่อน) กลับมาจากที่
นั้นแล้วจึงค่อยเฝ้าเรา ฯ พระเถระไปแจ้งความนั้นแก่ภิกษุเหล่านั้นแล้ว ฯ

ภิกษุเหล่านั้น ไม่พูดเลยว่า ประโยชน์อะไร ของพวกเรา ด้วยป่าช้าฝัสดิบ
คิดแล้วว่า พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นกาลไกล จักทรงเห็นเหตุการณ์แล้ว ดังนี้
จึงไปสู่ป่าช้าฝัสดิบ เมื่อเห็นซากศพในที่นั้น กลับได้ความเกลียดชังในซากศพที่
เขาทิ้งไว้ ๑ วัน ๒ วัน (แต่) ให้ความกำหนัดเกิดขึ้น ในสรีระอันสดที่เขาทิ้งไว้
ในขณะนั้น, ในขณะนั้น จึงรู้ว่าตนยังมีกิเลส ฯ พระบรมศาสดา ประทับนั่ง
ในพระคันธกุฏีนั้นเอง ทรงแผ่พระรัศมีไป ดูจตรัสอยู่เฉพาะหน้าภิกษุเหล่านั้น
ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ควรหรือหนอแล ที่เธอทั้งหลายเห็นร่างกระดูกเช่นนี้
แล้ว ทำความยินดีด้วยอำนาจราคะให้เกิดขึ้น ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

(เธอทั้งหลาย) จักมีความยินดี อะไรเล่า

เพราะเห็นกระดูกทั้งหลาย ที่เขาทิ้งเกลื่อนกลาด

คุณน้ำเต้า ในสารทกาล อันมีสีเหมือนนกพิราบ ฯ

๑๓๔

ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

โส (โปจิตฺเถโร) นีหตมาโน สามเณรสฺส สนฺติเก อญฺชลี
ปคฺคเหตฺวา อวสฺสโย เม โหหิ สปปฺริสาติ อาห ๑ อโห อาจริย กิ
นามตํ กเถถ ตุมฺเห มหุลลกา พหุสฺสฺสา ตุมฺหากํ สนฺติเก มยา กิณฺจ
การณํ ชานิตพฺพํ ภเวยฺยาติ ๑ มา เอวํ กริ สปปฺริส โหหิเยว เม
อวสฺสโยติ ๑ ภนฺเต สเจ โอวาทกฺขมา ภวิสฺสธ ภวิสฺสามิ โว อวสฺสโยติ ๑
โหมิ สปปฺริส อหํ อคฺคิ ปวิสฺสาติ วุตฺเต อคฺคิปี ปวิสฺสามิ เอวาติ ๑
อถ นํ โส อวิทุเร เอกํ สรํ ทสฺเสตฺวา ภนฺเต ยถา นีวตฺตปารฺตาว อิมํ
สรํ ปวิสฺสาติ อาห ๑ โส หิสฺส มหคฺฆมานํ ทุปฺปญฺญจิวฺรณํ นีวตฺตปารฺต-
ภาวํ ฌตฺวาปี โอวาทกฺขโม นฺ ๒ โข โนติ วิมฺสนฺโต เอวมาห ๑ เถโรปี
เอกวจนเนว โอตฺริ ๑ อถ นํ จีวรกณฺณานํ เตมนกาเถ เอถ ภนฺเตติ
วตฺวา เอกวจนเนว อาคนฺตฺวา จิตํ อาห ภนฺเต เอกสฺมี วมฺมิเก น
นิตฺถานิ ตตฺถ เอเกน นิตฺเทน โครธา อนฺโต ปวิฏฺฐา ตํ คณฺหิตฺกาโม
อิตรานิ ปณฺจ นิตฺถานิ ฌเกตฺวา จญฺจํ ภินฺทิตฺวา ปวิฏฺฐจฺนิตฺเทเนว
คณฺหาติ เอวํ ตุมฺहेปี จทฺวาริเกสฺส อารมฺมณฺเสสฺส เสสานิ ปณฺจ ทฺวารานิ
ปีธาย มโนทฺวารे กมฺมํ ปญฺจเปถาติ ๑ พหุสฺสฺสฺส กิกฺขุโน เอตฺตเกเนว
ปทีปฺชฺชนํ วิย อโหสิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๓

สัมพันธ์ไทย

โส กิติ นีหตมาโน กิติ วิเสสน ของ ไปจิตตเถโร ๑ สยกตฺตา ใน
อาห ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก สามเณรสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน สนฺติเก ๑
วิสยาธาร ใน ปคฺคเหตฺวา อณฺชลิ อวฺตตกมฺม ใน ปคฺคเหตฺวา ๑ ปุพฺพกาล-
กิริยา ใน อาห “สปปฺริส อาลปน ตฺวํ สยกตฺตา ใน โหหิ ๑ อาขุยาตบท
กตฺตฺวาจก อวฺสฺสโย วิกตฺติกตฺตา ใน โหหิ เม สามีสมฺพนฺธ ใน อวฺสฺสโย
อิตฺติ ศัพท์ อาการ ใน อาห ๑

โส วิเสสน ของ สามเณโร ๑ สยกตฺตา ใน อาห ๑ อาขุยาตบท
กตฺตฺวาจก “อาจริย อาลปน อโห ศัพท์ อจริยตฺถ ตุมฺเห สยกตฺตา ใน
กเถถ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก กิ กิติ เอตํ กิติ วิเสสน ของ วจฺนํ นาม ศัพท์
สณฺญาโชตก เข้ากับ กิ วจฺนํ อวฺตตกมฺม ใน กเถถ,

ตุมฺเห สยกตฺตา ใน อตฺถ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก มหฺลลกา กิติ
พหุสฺสฺสตฺตา กิติ วิกตฺติกตฺตา ใน อตฺถ,

การณํ สยกตฺตา ใน ภเวยฺย ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ตุมฺหากํ
สามีสมฺพนฺธ ใน สนฺติเก ๑ วิสยาธาร ใน ชานิตพฺพํ มยา อนภฺหิตกตฺตา
ใน ชานิตพฺพํ กิณฺจ วิเสสน ของ การณํ ชานิตพฺพํ วิกตฺติกตฺตา ใน ภเวยฺย
อิตฺติ ศัพท์ อาการ ใน อาห ๑

ไปจิตตเถโร สยกตฺตา ใน อาห ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก “สปปฺริส
อาลปน ตฺวํ สยกตฺตา ใน กริ มา ศัพท์ ปฏฺิเสธ ใน กริ ๑ อาขุยาตบท
กตฺตฺวาจก เอวํ กิริยาวิเสสน ใน กริ,

ตฺวํ สยกตฺตา ใน โหหิ ๑ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก เอว ศัพท์ อวฺชารณ
เข้ากับ โหหิ เม สามีสมฺพนฺธ ใน อวฺสฺสโย ๑ วิกตฺติกตฺตา ใน โหหิ อิตฺติ ศัพท์
อาการ ใน อาห ๑

สามเณโร สยกคฺตา ใน อาห ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก “ภนฺเต
อาลปน สเจ ศัพท์ ปริกปฺปตฺถ ตุมฺเห สยกคฺตา ใน ภวิสฺสธ ๆ อาขุยาตบถ
กตฺตฺวาจก โอวาทกฺขมา วิกตฺติคฺตา ใน ภวิสฺสธ,

อหํ สยกคฺตา ใน ภวิสฺสธมฺมิ ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก โว
สธมฺมฺพนฺธ ใน อวสฺสโย ๆ วิกตฺติคฺตา ใน ภวิสฺสธมฺมิ อิติ ศัพท์ อาการ
ใน อาห ๆ

โปจฺจิตฺตฺเถโร สยกคฺตา ใน อาห ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก “สพฺปฺปฺริส
อาลปน อหํ สยกคฺตา ใน โหมิ ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก (โอวาทกฺขโม
วิกตฺติคฺตา ใน โหมิ),

อหํ สยกคฺตา ใน ปวิสฺสธมฺมิ ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก วจเน ลกฺขณ
ใน วุตฺเต ตยา อนภิตฺตคฺตา ใน วุตฺเต ๆ ลกฺขณกิริยา ตฺวํ สยกคฺตา ใน
ปวิส ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก อคฺคิ สฺมปาปฺณิกมฺม ใน ปวิส อิติ ศัพท์
สรูป ใน วจเน อคฺคิ สฺมปาปฺณิกมฺม ใน ปวิสฺสธมฺมิ ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ
เข้ากับ อคฺคิ เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ ปวิสฺสธมฺมิ อิติ ศัพท์ อาการ ใน อาห ๆ

อถ กาลสฺสคฺตฺมฺมิ ใน อาห สามเณโร สยกคฺตา ใน อาห ๆ อาขุยาตบถ
กตฺตฺวาจก นํ วิเสสน ของ โปจฺจิตฺตฺเถโร ๆ อถิตฺตมฺม ใน อาห โส วิเสสน
ของ สามเณโร อวิทุเร ภินฺนาธาร ใน สฺรํ เอกํ วิเสสน ของ สฺรํ ๆ อวุตฺตมฺม
ใน ทสฺเสตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาห “ภนฺเต อาลปน ตุมฺเห สยกคฺตา
ใน ปวิสธ ๆ อาขุยาตบถ กตฺตฺวาจก ยถา^{*} กิริยาวิเสสน ใน นีวตฺถปารฺตฺตา ๆ
วิเสสน ของ ตุมฺเห ว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ นีวตฺถปารฺตฺตา อิมํ วิเสสน
ของ สฺรํ ๆ สฺมปาปฺณิกมฺม ใน ปวิสธ อิติ ศัพท์ อาการ ใน อาห ๆ

^{*} ตามปกติ ศัพท์เช่นนี้ในคัมภีร์ทั้งหลาย นิยมศัพท์ติดกันเสมอ เช่น “ยถานีวตฺถปารฺตฺตฺสฺว สรณานิ
ทาทพฺพานิ อุปชฺฆา ทาทพฺพา” (สมันตปาสาทิกา ภาค ๓ หน้าที่ ๘๕) ๆ หรือ “โส ปฺนทิวเส
ยถานีวตฺถปารฺตฺโตว คหิตฺตนิหารเนว ปตฺตํ คเหตฺวา กิษฺณญฺญา นิกฺขมฺม ปรีพฺพาชการมํ อคฺมาสิ”
(มนโรดปฺรณี ภาค ๒ หน้าที่ ๒๘๗) ๆ ในที่นี้ จึงควรเป็น “ยถานีวตฺถปารฺตฺตา” สัมพันธ์ว่า
“ยถานีวตฺถปารฺตฺตา วิเสสน ของ ตุมฺเห” ๆ

(หรือสัมพันธ์ว่า “ตุมเห สยกตฺตา ใน อตฺถ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก
ยถา ศัพท์ ปการตฺถ นีวตฺถปารุตฺตา วิกตฺถกตฺตา ใน อตฺถ ว ศัพท์ อวธารณ
เข้ากับ นีวตฺถปารุตฺตา, ตุมเห สยกตฺตา ใน ปวิสถ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก
ตถาศัพท์ ปการตฺถ อิมํ วิเสสน ของ สร ๆ สมปาปญฺยิกมฺม ใน ปวิสถ)

หิ ศัพท์ ทพฺพหิกรณโชตก โส วิเสสน ของ สามณโร ๆ สยกตฺตา
ใน อาห ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก อสฺส วิเสสน ของ โปจิลตฺถเอรฺสฺส ๆ
จฺญูจฺจือนภิตกตฺตา ใน นีวตฺถปารุตฺตา— มหคฺฆมานํ วิเสสน ของ
ทฺพฺพญฺญวีสฺสํ ๆ ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน นีวตฺถปารุตฺตภาวํ ๆ อวตฺตกมฺม ใน
ยถา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วิมฺสนฺโต ปีศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ ยถา

“เอโร ๆ สยกตฺตา ใน โหติ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก โอวาทกฺขโม
วิกตฺถกตฺตา ใน โหติ นุ ศัพท์ ปุจฺจนตฺถ โข ศัพท์ วจนาลงฺการ, อุทาหุ ศัพท์
ปุจฺจนตฺถ เอโร สยกตฺตา ใน โหติ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก โน ศัพท์
ปฏฺธิเสธฺนตฺถ^๒ โอวาทกฺขโม วิกตฺถกตฺตา ใน โหติ อิติ ศัพท์ อาการ ใน
วิมฺสนฺโต ๆ อพฺพนฺตรกิริยา ของ โปจิลตฺถเอโร เอวํ กิริยาวิเสสน ใน อาห ๆ

เอโร สยกตฺตา ใน โอตฺริ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก ปี ศัพท์
อเปกฺขตฺถ เข้ากับ เอโร เอกวจนน กรณ ใน โอตฺริ เอว ศัพท์ อวธารณ
เข้ากับ เอกวจนน ๆ

อถ กาลสฺสตฺตฺมิ ใน อาห สามณโร สยกตฺตา ใน อาห ๆ อาขยาตบถ
กตฺตฺวาจาก นํ วิเสสน ของ เถรํ ๆ อถิตกมฺม ใน วตฺวา จีวรกณฺณานํ
สามิสฺมพฺนฺธ ใน เตมนกาเล ๆ กาลสฺสตฺตฺมิ ใน วตฺวา “ภนฺเต อาลปน ตุมเห
สยกตฺตา ใน เอธ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก อิติ ศัพท์ อาการ ใน วตฺวา ๆ
ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาห เอกวจนน กรณ ใน อาคนฺตฺวา เอว ศัพท์ อวธารณ
เข้ากับ เอกวจนน อาคนฺตฺวา ปุพฺพกาลกิริยา ใน จิตฺตํ ๆ วิเสสน ของ เถรํ ๆ
อถิตกมฺม ใน อาห

^๒ สัมพันธ์เป็น “ปฏฺธิเสธ ใน โหติ” ก็ได้

“ภนฺเต อาลปน นิตฺตานิ สยกตฺตา ใน อตฺถิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก
เอกสฺมี วิเสสน ของ วมฺมิเก ๆ อาธาร ใน อตฺถิ น วิเสสน ของ นิตฺตานิ,

โคธา สยกตฺตา ใน ปวิฏฺฐา ๆ กิตบถ กตฺตฺวาจาก ตตฺถ วิเสสน ของ
นิตฺตฺเตสฺส ๆ นิตฺตฺธารณ ใน เอเกน นิตฺตฺเทน ๆ นิตฺตฺธารณีย เอเกน วิเสสน ของ
นิตฺตฺเทน ๆ ตตฺติยาวิเสสน ใน ปวิฏฺฐา อนฺโต อาธาร ใน ปวิฏฺฐา,

ปฺกฺคโล สยกตฺตา ใน คณฺหาติ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก ตํ วิเสสน
ของ โคธฺ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน คณฺหิตฺตฺ- คณฺหิตฺตฺกาโม วิเสสน ของ ปฺกฺคโล
อิตฺตานิ กัถิ ปณฺจ กัถิ วิเสสน ของ นิตฺตฺตานิ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ถเกตฺวา ๆ
ปฺพุพฺพกาลกิริยา ใน กิณฺหิตฺตฺวา นฏฺฐํ วิเสสน ของ นิตฺตฺทํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน
กิณฺหิตฺตฺวา ๆ ปฺพุพฺพกาลกิริยา ใน คณฺหาติ ปวิฏฺฐจฺจนิตฺตฺเทน ตตฺติยาวิเสสน ใน
คณฺหาติ เอว สํพัทฺถ อวธารณ เข้ากับ ปวิฏฺฐจฺจนิตฺตฺเทน,

ตฺตฺมเห สยกตฺตา ใน ปฏฺฐเปถฺ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก เอวํ กิริยา-
วิเสสน ใน ปิธาย ปิ สํพัทฺถ อเปกฺขตฺถ เป้ากับ ตฺตฺมเห จทฺวาริเกสฺส วิเสสน
ของ อารมฺมณฺเนสฺส ๆ กิณฺนาธาร ใน ทฺวารานิ เสสานิ กัถิ ปณฺจ กัถิ วิเสสน
ของ ทฺวารานิ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ปิธาย ๆ ปฺพุพฺพกาลกิริยา ใน ปฏฺฐเปถ
มโนทฺวาริ กิณฺนาธาร ใน กมฺมํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ปฏฺฐเปถ อิติ สํพัทฺถ อาการ
ใน อาห ฯ

ฉาณํ^๓ (หรือ โอภาโส) สยกตฺตา ใน อโหสิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจาก
พหุสฺสุตฺตสฺส วิเสสน ของ ภิกฺขุโน ๆ สมฺปทาน ใน อโหสิ เอตฺตฺเกน วิเสสน
ของ วจเนน ๆ กรณ ใน อโหสิ เอว สํพัทฺถ อวธารณ เข้ากับ เอตฺตฺเกน
ปทีปฺชฺชนํ อุปมาลึงคตฺถ (หรือ อุปมาวิกตฺกตฺตา ใน อโหสิ) วิย สํพัทฺถ
อุปมาโชตก เข้ากับ ปทีปฺชฺชนํ ฯ

พระปิฎกโกศล มโนกริ วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

สัมพันธ์
ตรวจแก้.

^๓ จะโยคประธานเป็น ปชฺโชโต, อาโลโก ฯลฯ ก็ได้

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๗

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้
อย่างไรบ้าง ฯ และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง ฯ และลงอาคมอะไรในสนธิ
นั้น ฯ ฯ เตสุปสมมุติ ในคำว่า “เวร เตสุปสมมุติ” เป็นสนธิอะไร ฯ
ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ฯ
 - ข. สดุดปณฺณาส แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นสังขยาชนิดไหน ฯ
 - ค. อรหํ มีวิธีทำตัวอย่างใด ฯ
 - ฌ. อิม ศัพท์ ในอิติถิลิงค์ เฉพาะนัญญูวิภคติ มีรูปแจกอย่างไร ฯ
 - ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ
๔. ในอาขยาต วิภคติไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา
มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ จงแจก ฌา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภคติหมวด
ภวิสสันติเฉพาะปรัศสบท มาดู ฯ
๕. กริยาภิตก มีเครื่องประกอบต่างจากกริยาอาขยาตอย่างไร ฯ หาโส,
ภิกฺขาจารา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้ง
วิเคราะห์มาดู ฯ
๖. สมาสว่าโดยกิจ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ มาดาปิตโร, มโนกมฺม จัดเข้าใน
กิจอย่างไหน ฯ พหุณฺณทโก (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๑๔๐

๓. อพยยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับ
ศัพท์อะไร ฯ นพพคฺคยา (ภิกฺขุ) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตไหน ฯ จงตั้ง
วิเคราะห์มาคฺค ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยค ได้อย่างนี้ คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียวมิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ๑ และพยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ ใช้สังโยคไม่ได้ ๑

๒. อากมสนธิกิริโยปกรณ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และ นิคคหิตสนธิ ๑ และลงอาคมในสนธินั้น ๆ ดังนี้ คือ

ในสระสนธิ ลง อ และ โอ อาคม

ในพยัญชนะสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ข ว ม ท น ต ร พ

ในนิคคหิตสนธิ ลง นิคคหิต อาคม ๑

เตสุปสมมติ ในคำว่า “เวอร์ เตสุปสมมติ” เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ และทิมสระสนธิ ตัดเป็น เตลฺ – อุปสมมติ

ระหว่าง เตลฺ – อุปสมมติ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบ นิคคหิต ซึ่งอยู่หน้าได้ คือ ลบ นิคคหิต ที่ เตลฺ เป็น เตส เมื่อลบนิคคหิต ข้างหน้าแล้วทิมสระหลัง คือ อุ ที่ อุปสมมติ ต่อเป็น เตสุปสมมติ ๑

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร คือ เอกวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ส่วนพหุวจนะ ใช้เป็นคำพูด สำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑

ข. สดุดปณณาส แปลว่า ๕๗ ๑ เป็นปกติสังขยา ๑

ก. อรหตฺ มีวิธีทำตัวอย่างนี้ อรหตฺ ศัพทเดิมเป็น อรหนุต ลง นํ จตุตถีวิภัตติ และ นํ ัญญูวิภัตติ ฝ่ายพหูวนะ เอา นุต กับ นํ เป็น ตํ สำเร็จรูปเป็น อรหตฺ ๑

ฆ. อิม ศัพท ในอิตถิลิงค์ เฉพาะัญญูวิภัตติ มีรูปแจกอย่างนี้ คือ

	เอกวนะ	พหูวนะ
ณ.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสํ อิมาสานํ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มีพรรษามากกว่า เรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกคฤหัสถ์ ๑

๔. ในอาขยาต วิภัตติที่ลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา คือ มิ ม วัตตมานาวิภัตติ และ หิ มิ ม ปัญญามีวิภัตติ มีอุทาหรณ์อย่างนี้ คือ จจฺณาหิ จจฺณามิ จจฺณาม เป็นต้น ๑

แจก ณา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภัตติหมวดกวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปรัส.	เอก.	พหู.
ป.	ขานิสฺสติ	ขานิสฺสนฺติ
ม.	ขานิสฺสสิ	ขานิสฺสถ
อุ.	ขานิสฺสามิ ขานิสฺสํ	ขานิสฺสาม

๕. กิริยาภิกถ์มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาต คือ ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น ๑

หาโส ลง ณ ปัจจัย เป็นถาทรูป ถาธาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า หสน

หาโส หรือ หสิตพุนฺติ หาโส ฯ

ภิกฺขาจารา (เวลา) ลง ณ ปัจจย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ
ตั้งวิเคราะหฺว่า ภิกฺขาบ จรณฺติ เอตฺถาติ ภิกฺขาจารา (เวลา) ฯ

๖. สมาสว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า
ลุตฺตสมาโส ๑ สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัตติ เรียกว่า อลุตฺตสมาโส ๑ ฯ

มาตาปิตโร จัดเข้าในอลุตฺตสมาโส

มโนกมฺม จัดเข้าในลุตฺตสมาโส ฯ

พหุภณฺฑโก (ภิกฺขุ) เป็นจํานวนวิภัตติกรณพหุพพิหิตมาส ตั้งวิเคราะหฺ
ว่า พหุ ภณฺฑิกํ ยสฺส โส พหุภณฺฑโก (ภิกฺขุ) ฯ

๗. ในอํพยัตถิต มีปัจจย ๒ ตัว คือ ธา, ถิ ฯ

นิยมลงกับศัพท์ดังนี้ คือ

ธา ปัจจย ลงในประการ นิยมลงหลังศัพท์นามทั่วไป อย่างนี้ ยถา
ประการใด, ตถา ประการนั้น, สพฺพธา ประการทั้งปวง เป็นต้น

ถิ ปัจจย ลงในประการ นิยมลงหลัง ก็ ศัพท์ และ อิม ศัพท์ อย่างนี้
กถิ ประการไร, อย่างไร, อิตถิ ประการนี้, อย่างนี้ ฯ

นพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ลง อีย ปัจจย ในชาดาติตถิต ตั้งวิเคราะหฺว่า

นพฺพคฺเค ภวา นพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

นพฺพคฺคา เตสมตฺถิติ นพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

นพฺพคฺเคสุ ปฏฺิพฺพธา นพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคร
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

๑. พระบรมศาสดาเสด็จไปกรุงกบิลพัสดุ์ ทรงยังนันทกุมารให้บวชแล้วในวันที่ ๓ ฯ ในวันที่ ๗ พระมารดาของพระราहुล ทรงแต่งตัวพระกุมารแล้วส่งไปยังสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยพระคำรัสว่า พ่อคุณ พ่อจงดูพระสมณะซึ่งมีสมณะสองหมื่นแควล้อม มีวรรณะประดุจทองคำ มีวรรณะแห่งพระรูปประดุจพรหม นั้น พระสมณะนี้ เป็นพระบิดาของเธอ หม้อชุมทรัพย์ทั้งหลายใบใหญ่ ได้มีแล้ว ในเวลาที่พระบิดาของเธอนั้นประสูติ ตั้งแต่เวลาที่พระองค์ออกบวช แม่ไม่พอ (อีก) เลย ไปเถิด จง (ไป) ทูลขอมรดกของพระองค์ท่านว่า ข้าแต่เสด็จพ่อ หม่อมฉันเป็นกุมาร หม่อมฉันถึง (ผ่าน) อภิเษกแล้ว จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ หม่อมฉันมีความต้องการด้วยทรัพย์ ขอเสด็จพ่อโปรดประทานทรัพย์แก่หม่อมฉัน เพราะบุตรยอมเป็นเจ้าของสมบัติอันเป็นของบิดา ฯ พระกุมารเสด็จไปยังสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้าถวายบังคมแล้ว หวนได้ความเสนาหาในพระบิดา ราเรงยินดีแล้ว ทูลว่า ข้าแต่พระสมณะ พระฉายของเสด็จพ่อสหาย (ดี) ได้ยินเจรจาเรื่องแม่อื่น ๆ เป็นอันมากที่สมควรแก่ตน ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำกตกิจเสร็จแล้ว ทรงกระทำอนุโมทนาแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะหลีกไป ฯ ฝ่ายพระกุมาร ก็ทูลขอว่า ข้าแต่พระสมณะ ขอได้ประทานมรดกแก่หม่อมฉันเถิด ข้าแต่พระสมณะ ขอได้ประทานมรดกแก่หม่อมฉันเถิด ดังนี้แล้วตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ฯ แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ไม่ได้ (บอก) ให้พระกุมารกลับ ฯ ฝ่ายบริวารชน ก็ไม่สามารถที่จะทูลเชิญพระกุมารผู้เสด็จไปกับพระผู้มีพระภาคเจ้าให้กลับได้ ฯ พระกุมารนั้นได้เสด็จไปถึงพระอารามทีเดียวกว่า พร้อมกับพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการฉะนี้ ฯ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระดำริว่า เราจะทำพระกุมารนั้นให้เป็นเจ้าของมรดกอันเป็นโลกุตตระ ฯ

๒. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า รับสั่งหาท่านพระสารีบุตรเถระแล้ว ตรัสว่า สารีบุตร ถ้ากระนั้น เธอจงให้ราหุลกุมารบวชเถิด ฯ พระเถระให้ พระกุมารนั้นบวชแล้ว ฯ ก็ เมื่อพระกุมารบวชแล้ว ความทุกข์มีประมาณยิ่ง บังเกิดแก่พระราชา เพราะทรงสดับขำนั่น ฯ พระราชา ไม่สามารถจะอดกลั้น ความทุกข์นั้นไว้ได้ เสด็จไปยังสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า ทูลชี้แจงให้ทรง ทราบแล้ว ทูลขอพรว่า พระเจ้าข้า ขอประทานวโรกาส พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ไม่ควรให้บุตรที่พ่อแม่ยังมีได้อนุญาตบวช ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทานพร นั้นให้แก่ท่านแล้ว ในวันรุ่งขึ้นเสวยภัตตาหารเช้าแล้วในพระราชนิเวศน์ เมื่อพระราชาผู้ประทับนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ทูลเล่าว่า พระเจ้าข้า ในเวลาที่พระองค์ทรงทำทุกกรกิริยา เทพดาตนหนึ่ง เข้ามาหาหม่อมฉันแล้ว พูกว่า บุตรชายของท่าน เสียชีวิตแล้ว หม่อมฉันไม่เชื่อคำพูดของเทพดานั้น จึงคัดค้านเทวดานั้นว่า บุตรชายของเรายังไม่บรรลุโพธิญาณ ยังจะไม่กระทำ กาละ ดังนี้แล้ว ตรัสว่า มหาบพิตร บัดนี้ พระองค์จักทรงเชื่อได้อย่างไร แม้ในกาลก่อน เมื่อเขาแสดงร่างกระดูกแก่พระองค์แล้วทูลว่า บุตรชายของ ท่าน เสียชีวิตแล้ว พระองค์ ยังไม่ทรงเชื่อเลย ได้ตรัสมหาธรรมปาสดก เพราะเกิดเรื่องขึ้น ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคร

๑. สตุถา กปิลวตฺถุปรุ คณฺตุวา ตติยทิวเส นนฺทํ ปพฺพาเชสิ ฯ สตุตฺเม ทิวเส ราชุลมาตา กุมาริ อลงฺกริตฺวา ภควโต สนฺติกํ เปสเสสิ ปสฺส ตาต เอตํ วิสติสทสฺสสมณปรินฺวตํ สุวณฺณวณฺณํ พุรหฺมรุปวณฺณํ สมณํ อยนฺเต ปิตา เอตสฺส ตว ปิตุโน ชาตกาเล มหฺนตา นิธิกฺมฺภิโย อเหตุํ ตสฺส นิภมฺนกาลโต ปฏฺจาย น ปสฺสามิ กจฺจ นํ ทายชฺชํ ยาจahi อหํ ตาต กุมาริ อภิเสกํ ปตฺวา จกฺกวตฺติ ภวิสฺสามิ ธเนน เม อตุโถ ธนํ เม เทหิ สามิโก หิ ปุตฺโต ปิตุ สนฺตกสฺสชาติ ฯ กุมาริ ภควโต สนฺติกํ คณฺตุวา วนฺทิตฺวา ปิตุสิเนหํ ปฏฺฐิตฺวา ญฺจตุญฺโจ สุขา เต สมณ ฌายาติ วตฺวา อณฺณปปี พหุํ อตุตโน อนฺนรูปํ วทนฺโต อญฺจาสิ ฯ ภควา กตภคฺตทิจฺจโ อญฺโมทนํ กตฺวา อญฺจายาสนา ปกฺกามิ ฯ กุมาริปี ทายชฺชํ เม สมณ เทหิ ทายชฺชํ เม สมณ เทหิตี ภควนฺตํ อนฺนพฺนฺธิ ฯ ภควาปี กุมาริ น นินฺวตฺตาเปสิ ฯ ปริชโนปี ภควตา สทฺธิ กจฺจนฺตํ นินฺวตฺเตตฺตํ นาสภฺชิ ฯ อิติ โส ภควตา สทฺธิ อารามเมว อกฺมาสิ ฯ ตโต ภควา จินฺเตสิ โลกุตฺตรทายชฺชสฺส นํ สามิกํ กโรมิตี ฯ

๒. อถโข ภควา อายสฺมณฺตํ สารีปฺตฺตํ อามนฺเตสิ เตณฺหิ ตฺวํ สารีปฺตฺต ราชุลกุมาริ ปพฺพาเชหิตี ฯ เถโร ตํ ปพฺพาเชสิ ฯ ปพฺพชิตฺเต ปน กุมารเ รณฺโวลี ตํ สุตฺวา อธิมตฺตํ ทุกฺขํ อุปฺปชฺชิ ฯ ตํ อธิวเสตฺถุ อสภฺโกนฺโต ภควโต สนฺติกํ คณฺตุวา ปฏฺฐินิเวเทตฺวา สาธุ ภนฺเต อญฺยา มาตาปิตุหิ อนนฺนญฺญาตํ ปุตฺตํ น ปพฺพาเชยฺยุนฺติ วริ ยาจิ ฯ ภควา ตสฺส ตํ วริ ทตฺวา ปุณฺณทิวสํ ราชนินฺเวสเน กตปาตฺราโส เอกมณฺตํ นิสินฺนเนน รณฺญา ภนฺเต ตุมฺหากํ ทุกฺกรการิกกาเล เอกา เทวตา มํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุตฺโต เต กาลกโตติ อาห อหํ ตสฺสา วจฺนํ อสทฺทหนฺโต น มยฺหํ

๑๔๗

ปุตโต โพธิ์ อุปปตฺวา กาลํ กโรตฺติ ตํ ปฏิจฺปิณฺติ วุตฺเต อิทานิ
มหาราช กิ สทฺทหิสฺสธ ปุพฺเพปิ อญฺญิกานิ ตฺยํ ทสฺเสตฺวา ปุตโต
เต มโตติ วุตฺเต น สทฺทหิตฺถาติ อิมิสฺสา อตฺตูปตฺติยา มหาธมฺมปาล-
ชาตํ กเถสิ ฯ

๑๔๘

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

๑. ตโย หิ ปุตฺตา น หิ อญฺโณ อตฺถิ อนฺตฺวาสิ ทินฺนโก
อตรฺโขติ ตีสนิปาเต ปณฺทรรกชาตกปาติ ฯ

อญฺโณติ อญฺโณ จตฺตโก ปุตฺโต นาม นตฺถิ ฯ อนฺตฺวาสิติ สิปฺป
วา อุกฺกณฺหนโต ปญฺหํ วา สฺสณฺโต สนฺติเก วุตฺโต ฯ ทินฺนโกติ อญฺนเต
ปุตฺโต โหตฺติ ปเรหิ ทินฺโนติ ตพฺพณฺณา ฯ

ปุตฺโต จ นามส อตรฺโข เขตฺรโข อนฺตฺวาสิโก ทินฺนโกติ
จตฺตพิริ ฯ ตตฺถ อตฺตานํ ปฏิจฺจ ชาโต อตรฺโข นาม ฯ สยณปิฏฺเฐ
ปลฺลงฺเก อูเรติ เอวมาทีสุ นิพฺพุตฺโต เขตฺรโข นาม ฯ สนฺติเก
สิปฺปุกฺกณฺหนโก อนฺตฺวาสิโก นาม ฯ โปสวานตุถาย ทินฺโน ทินฺนโก
นามาติ เอกนิปาเต กญฺจหารกชาตกาวณฺณา ฯ

อิธ ปน อติชาตาภิเษกทินฺนา อตรฺชาว ลพฺภนฺติ ฯ เตนานฺตฺวาสิโก
อตฺตนา ชาตปุตฺตาปิ ธีตโรปิ ปุตฺตาเตว สขฺยํ กจฺจนฺตีติ ฯ

๒. ทารา นาม วิสฺติ ภริยา มาตฺรภุจिता ปีตฺรภุจिता มาตาปีตฺร-
ภุจिता ภาตฺรภุจिता ภคินีภุจिता ฌาตฺรภุจिता โคตฺตรภุจिता ฌมฺมรภุจिता
สารถฺวา สปริทญฺหา ฌนภุจिता ฌนฺทวาสิณี โภควาสิณี ปญฺวาสิณี
โอทปตฺตกีนี โอภญฺจุมพฺภา ทาสี จ ภริยา จ กมฺมการี จ ภริยา จ
ธชาทฺฐา มุหุตฺติกาติ เอวํ สยฺจริตฺตวิภงฺเก วุตฺตา ฯ

ตตฺถ มาตฺรภุจिताติ มาตฺรา ภุจिता ยถา ปฺริเสนํ สํวาสํ น
กปฺเปติ เอวํ มาตฺรา ภุจिता ฯ เตนสฺส ปทฺภาชเนปิ วุตฺตํ มาตา ภุจติ
โคเปติ อีสฺสรียํ การติ วสํ วตฺเตตีติ ฯ ตตฺถ ภุจตีติ กตฺถจิ กนฺตฺ
น เทติ ฯ โคเปตีติ ยถา อญฺเณ น ปสฺสนฺติ เอวํ กุตฺตญฺจเน จเปติ ฯ

๑๔๙

อิสริย์ กาเรตติ เสริวิหารมสุสา นิเสธนต์ อภิภักติ วตตติ ฯ วสั
วตเตตติ อิทํ กโรหิ อิทํ มา อกาสิติ เอวํ อตฺตโน วสํ ตสฺสา อุปริ
วตเตตติ ฯ เอเตนุปาเยน ปีตุรภักตาทโยปี ฌาตพฺพา ฯ โคตฺตํ วา ฌมโม
วา น ภักติ ฯ สโคตเตหิ ปน สหฌมเมหิ จ เอกํ สตุถารํ อุทฺทิสฺส
ปพฺพชิตฺเทหิ เอกกณปริยาปนฺเนหิ จ ภักติ โคตฺตรภักติ ฌมฺมภักติ
วฺจฺจติ ฯ สห อารกฺเขน สารกฺขา ฯ สห ปรีทณฺเฑน สปรีทณฺทาทิ
ตพฺพพณฺณา ฯ

สโคตเตหิ ภักติ โคตฺตรภักติ สหฌมเมหิ ภักติ ฌมฺมภักติ
สสุตฺตมิกา สารกฺขา ยสฺสา คมเน รณฺเฑ ทณฺโฑ จปีโต สปรีทณฺทาทิ
สงฺกิตฺตฺตตฺตมมาทิจฺจิตฺตตฺตมิกา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคอเป็นไทย

๑. บาลีปณฺธรรชาดกในทีสนิบาตว่า ก็บุตรมี ๑ จำพวก บุตรอื่นไม่มีเลย
คือ บุตรผู้มีปกติอยู่ภายใน (สำนัก) ๑ บุตรที่เขาให้ ๑ บุตรเกิดแต่ตน ๑ ฯ

อรรถกถาปณฺธรรชาดกนั้นว่า บทว่า อญฺโธ ความว่า เชื่อว่า บุตรอื่น
คือจำพวกที่ ๔ ย่อมไม่มี ฯ บทว่า อนฺตฺวาสิ ความว่า บุตรผู้เรียนศิลปะบ้าง
ฟังปัญหาบ้าง อยู่ในสำนัก ฯ บทว่า ทินฺนโก ความว่า บุตรที่คนเหล่าอื่น
ให้แล้ว ด้วยกล่าวว่า ผู้นี้ จงเป็นบุตรของท่าน ฯ

อรรถกถากัฏฐหารชาดกในเอกนิบาตว่า ก็ ธรรมคาบุตรนั้น มี ๔
จำพวก คือ บุตรอาศัยตนเกิด ๑ บุตรเกิดในเขต ๑ บุตรผู้มีปกติอยู่ภายใน ๑
บุตรที่เขาให้ ๑ ฯ บรรดาบุตร ๔ จำพวกนั้น บุตรผู้อาศัยตนเกิด เชื่อว่า
อัครชะ ฯ บุตรผู้เกิดในที่ทั้งหลาย มีอาทิอย่างนี้ คือ บนหลังที่นอน บนบัลลังก์
ที่เอก เชื่อว่า เขตระชะ ฯ บุตรผู้เรียนศิลปะในสำนัก เชื่อว่า อันตฺวาสิกะ ฯ
บุตรที่เขาให้เพื่อต้องการให้เลี้ยง เชื่อว่า ทินนกะ ฯ

แต่ในมงคลกถานี้ บัณฑิต ย่อมได้เฉพาะบุตรที่อาศัยตนเกิด อันต่าง
โดยประเภทมิตติชาตบุตรเป็นต้น ฯ ด้วยเหตุนี้ พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าว
ไว้ในอรรถกถาว่า บุตรก็ดี ธิดาก็ดี ซึ่งเกิดแต่ตน ย่อมถึงการนับว่า บุตร
ทั้งนั้น ฯ

๒. ที่ชื่อว่า ทาระ ได้แก่ ภรรยา ๒๐ จำพวก ที่พระอุบาลีเถระกล่าว
ไว้ในวิภังค์แห่งสังยุตตสิกขาบทอย่างนี้ว่า สตรีที่มารดารักษา สตรีที่บิดา
รักษา สตรีที่มารดาบิดารักษา สตรีที่พี่น้องชายรักษา สตรีที่พี่น้องหญิงรักษา
สตรีที่ญาติรักษา สตรีที่โคตรรักษา สตรีที่ธรรมรักษา สตรีที่มีอารักขา สตรี
มีอาชญาอุป สตรีที่ซื้อมาด้วยทรัพย์ สตรีที่อยู่ด้วยความพอใจ สตรีที่อยู่ด้วยโภคะ

สตรีที่อยู่ด้วยแผ่นผ้า สตรีที่จุ่มนิ้วมือในภาชนะน้ำ สตรีที่บุรุษปลงเทริดลง
สตรีที่เป็นทั้งทาสีทั้งภรรยา สตรีที่เป็นทั้งผู้ทำงานทั้งภรรยา สตรีที่ชง
นำมา สตรีที่บุรุษอยู่ร่วมเพียงครู่หนึ่ง ฯ

อรรถกถาวิภังค์แห่งสังยุตตสิกขาบทนั้นว่า บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า
มาตุรกุจิตา ความว่า สตรีที่มารดาภิเษก คือ มารดาภิเษกโดยประการที่เธอจะ
สำเร็จการอยู่ร่วมกับบุรุษไม่ได้ ฯ ด้วยเหตุนี้ แม้ในบทภาชนะแห่งสังยุตต
วิภังค์นั้น พระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า มารดา ย่อมรักษา คุ่มครอง ยังตนให้
ทำความเป็นใหญ่ ยังอำนาจให้เป็นไป ฯ บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **รกุจิติ**
ความว่า ย่อมไม่ให้ไปในที่ไหน ฯ บทว่า **โคเปติ** ความว่า ย่อมกักไว้ในที่
คุ่มครองโดยประการที่บุรุษเหล่านี้อาจไม่เห็น ฯ สองบทว่า **อิสฺสุริยิ กาเรติ**
ความว่า ห้ามการอยู่ตามอำเภอใจแห่งสตรีนั้น ประพฤติข่มขี่ ฯ สองบทว่า
วสํ วตฺเตติ ความว่า ยังอำนาจของตนให้เป็นไปเหนือสตรีนั้นอย่างนี้ว่า
เจ้าจงทำสิ่งนี้ อย่าได้ทำสิ่งนี้ ฯ แม้สตรีทั้งหลาย มีสตรีที่บิดารักษาเป็นต้น
บัณฑิตพึงทราบโดยอุบายนั้น ฯ โคตรหรือธรรมย่อมรักษาไม่ได้ ฯ แต่ว่า สตรี
อันชนทั้งหลายผู้มีโคตรเสมอกัน และผู้ประพฤติธรรมร่วมกัน คือ ผู้บวชอุทิศ
พระศาสนาพระองค์เดียวกัน และผู้นับเนื่องในคณะเดียวกัน รักษาแล้ว
ท่านเรียกว่า สตรีผู้อันโคตรรักษา สตรีผู้อันธรรมรักษา ฯ สตรี เป็นไป
กับด้วยอารักขา ชื่อว่า **สารกฺขา** ฯ สตรีเป็นไปกับด้วยอาชญารอบ ชื่อว่า
สปริทณฺหา ฯ

ฎีกาสังคิตฺตสูตรและสัมมาทิฏฐิสูตรว่า สตรีอันชนทั้งหลายผู้มีโคตรเสมอกัน
รักษาแล้ว ชื่อว่า **โคตฺตรกฺุจิตา** สตรีอันชนทั้งหลายผู้มีธรรมร่วมกันรักษา
แล้ว ชื่อว่า **ธมฺมรกฺุจิตา** สตรีมีสามี ชื่อว่า **สารกฺขา** พระราชาทรงตั้งอาชญา
ไว้ในเพราะการละเมิดสตรีใด สตรีนั้น ชื่อว่า **สปริทณฺหา** ฯ

๑๕๒

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคร
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

๑. เล่ากันว่า ในอดีตกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ มีพระปิณาสพ ๒ หมื่นรูปเป็นบริวาร ได้เสด็จไปกรุงพาราณสี ฯ มนุษย์ทั้งหลาย กำหนดกำลังของตน รวมมือกัน ๘ คนบ้าง ๑๐ คนบ้าง ได้ถวายอาคันตุกทานแล้ว ฯ ต่อมาวันหนึ่ง ในเวลาเสร็จภัตกิจแล้ว พระบรมศาสดาได้ทรงทำอนุโมทนาอย่างนี้ว่า อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้ คิดว่า ของมีอยู่ส่วนตัวเท่านั้น จะให้จึงควร จะมีประโยชน์อะไรด้วยคนอื่นที่เราชักชวน ดังนี้ จึงให้ทานด้วยตนเองเท่านั้น ไม่ยอมชักชวนคนอื่น บุคคลผู้นั้น ย่อมได้โภคสมบัติ ไม่ได้บริวารสมบัติในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว บางคน (ได้แต่) ชักชวนคนอื่น แต่ตัวเองไม่ยอมให้ ผู้นั้น ได้บริวารสมบัติ (แต่) โภคสมบัติไม่ได้ ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว บางคน ทั้งตนเองก็ไม่ให้ ทั้งคนอื่นก็ไม่ชักชวน ผู้นั้น โภคสมบัติก็ไม่ได้ บริวารสมบัติก็ไม่ได้ ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว เป็นคนกินเดน เป็นอยู่ บางคน ให้ด้วยตนเองด้วย ทั้งยังชักชวนคนอื่นด้วย ผู้นั้น ได้ทั้งโภคสมบัติ ได้ทั้งบริวารสมบัติ ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว ฯ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต ผู้หนึ่ง ยืนใกล้ ๆ ฟังอนุโมทนานั้นแล้ว คิดว่า บัดนี้เราจักทำโดยประการที่สมบัติทั้งสองจักมีแก่เรา ดังนี้ ฯ เขาถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้ว กราบทูลว่า พระเจ้าข้า พຼ່ງนี้ฉันนั้รับภักขาของข้าพระองค์ ฯ พระบรมศาสดาตรัสถามว่า ต้องการพระเท่าไร ฯ บุรุษ. กั้บริวารของพระองค์ มีเท่าไร พระเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดา. มีพระ ๒ หมื่นรูป ฯ บุรุษ. พระเจ้าข้า พຼ່ງนี้ พระองค์พร้อมทั้งพระทั้งหมด นิมนั้รับภักขาของข้าพระองค์ ฯ พระบรมศาสดา ทรงรับนิมนั้แล้ว ฯ

๒. ชายคนยากนั้น เมื่อบุรุษนั้น เสร็จอยู่ เป็นผู้ถึงความพอใจแล้ว บอกว่า ท่านจงลงบัญชีให้ผมบ้างสักรูปหนึ่ง ผมทำการรับจ้างงานสักอย่าง แล้วจักถวายภิกษาแก่พระรูปหนึ่ง ๆ บุรุษนอกนี้คิดว่า พระรูปเดียวเราลงบัญชีไว้ จะมีประโยชน์อะไร จึงมิได้จดไว้ ๆ ฝ่ายชายคนยาก ไปเรือนแล้วบอกภริยา ว่า หล่อน พรุ่งนี้ ชาวเมืองจะจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์ แม้นักก็ถูกผู้ชักชวนว่า ท่านจงถวายภิกษาแก่พระรูปหนึ่ง เราทั้งสอง จัก (ร่วมกัน) ถวายภิกษาแก่พระรูปหนึ่ง ในวันพรุ่งนี้ ๆ ครั้งนั้น ภริยาของเขา ไม่พูดเลยว่า เราทั้งสองยากจน เพราะเหตุไรแกจึงรับคำเขา พูดว่า นาย แกทำดีแล้ว เมื่อก่อน เราทั้งสองมิได้ถวายอะไร ๆ บัดนี้ จึงเกิดเป็นคนยากจน เราทั้งสองทำการรับจ้าง จักถวายภิกษาแก่พระรูปหนึ่ง ดังนี้แล้ว ทั้งสองคนออกไปยังสำนักงาน จัดจ้าง ๆ มหาเศรษฐีเห็นชายคนยากแล้วจึงถามว่า เพื่อนผู้ยากไร้ เธอจักทำงานรับจ้างหรือ ๆ คนยาก. ขอรับ ท่าน ๆ เศรษฐี. จักทำอะไรเล่า ๆ คนยาก. อันใด (ก็ได้) ที่ท่านจักให้ทำ ๆ เศรษฐี. ถ้าอย่างนั้น พรุ่งนี้ เราจักนิมนต์พระสองร้อยรูป สามร้อยรูปให้มาฉัน มาเถิด (มา) ผ่าฟืน (ก็แล้วกัน) นำมิดและขวานออกมา ให้ให้แล้ว ๆ ชายคนยาก ถกเขมรอย่างแข็งขัน ถึงความอดสาเห (ขมกเขม้น) วางมิด คว่าขวาน ทิ้งขวาน จดขมก ผ่าฟืน ๆ ถ้าดับนั้น เศรษฐี พูดกะเขาว่า เพื่อน วันนี้ ท่าน ขมกเขม้นยิ่งนัก ทำงานไป พลาด มีเหตุอะไรหรือ ๆ เศรษฐีฟังคำนั้นแล้ว มีใจเลื่อมใส คิดว่า โอ สิ่งที่ทำได้ยาก ชายคนยากนี้ ได้ทำแล้ว เขา ไม่ถึงความเฉยเมยด้วยคิดว่า เราจน พูดว่า จักทำการรับจ้างแล้วเลี้ยงพระสักรูป ๆ ฝ่ายภริยาเศรษฐี เห็นภริยาของชายคนยากนั้นแล้ว จึงให้เข้าไปสู่โรงกระเดื่อง สั่งให้มอบเครื่องมือมีกระดัง และสากเป็นต้น ๆ นางยินดีรำเริง ทั้งตำและฝัดข้าวคุดรำละคร ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล ไทยเป็นมคร

๑. อตีเต กิร กตฺสปรสมุมาสมพุทฺโธ วิสติจิณฺหาสวสทฺสปริวาโร
 พาราณสี อคมาลีฯ มนุสฺสา อตฺตโน พลํ สลฺลภฺเขตฺวา อฏฺฐปี ทสปี
 เอกโต หุตุวา อาคนฺตูกทหานานิ อทฺสุฯ อถกทิวสํ สตุถา ภคฺตกิจฺจาวสานเ
 เอรํ อนุโมทณํ อกาสิ อุปาสกา อิเชกฺขุโจ อตฺตโน สนฺตกเมว ทาตุํ
 วฏฺฏติ กิํ ปเรน สมาทปีเตนาติ อตฺตนาว ทานํ เทติ ปรี น สมาทเปติ
 โส นิพฺพตฺตญฺจเน โภกสมฺปทํ ลภติ โน ปรีวารสมฺปทํ เอกฺขุโจ ปรี
 สมาทเปติ อตฺตนา น เทติ โส นิพฺพตฺตญฺจเน ปรีวารสมฺปทํ ลภติ โน
 โภกสมฺปทํ เอกฺขุโจ อตฺตนาปี น เทติ ปรมฺปิ น สมาทเปติ โส
 นิพฺพตฺตญฺจเน เนว โภกสมฺปทํ ลภติ โน ปรีวารสมฺปทํ วิมาสาโท
 หุตุวา จีวติ เอกฺขุโจ อตฺตนา จ เทติ ปรมฺจ สมาทเปติ โส
 นิพฺพตฺตญฺจเน โภกสมฺปทมฺปิ ลภติ ปรีวารสมฺปทมฺปิติฯ ตํ สุตฺวา
 สมิมเป จิตฺโต เอโก ปณฺหิตปรีโส จินฺตสิ อหนฺทานิ ตถา กริสุสามิ
 ยถา เม เทว สมฺปตฺติโย ภวิสฺสนฺตํติฯ โส สตุถารํ วนฺทิตฺวา อาห
 ภนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุํ คณฺหาติฯ กิตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ อตฺถโถติฯ กิตฺตโก
 ปน โว ภนฺเต ปรีวาริโรติฯ วิสติ ภิกฺขุสทฺสทานิํติฯ ภนฺเต สพฺเพหิ
 สทฺธิ เสว มยฺหํ ภิกฺขุํ คณฺหาติฯ สตุถา อธิวาสสิฯ

๒. โส ตสฺมี กเถนฺเต สํเวกปฺปตฺโต หุตุวา มยฺหํปี เอกํ ภิกฺขุํ
 ปณฺณเ อาโรเปหิ กณฺจเทว ภตฺติ กตุวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามิํติ อาหฯ
 อิตโร กิํ เอเกน ภิกฺขุณา ปณฺณเ อาโรปีเตนาติ น อาโรเปสิฯ
 มหาทฺถกฺคโตปี เกหํ คนฺตฺวา ภริยํ อาห ภทฺเท นกรวาสิโน เสว สงฺฆสฺส
 ภตฺตํ กโรนฺติ อหํปี สมาทปเกน เอกสฺส ภิกฺขุํ เทหิํติ วุตฺโต มยฺ เสว
 เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามาติฯ อถสฺส ภริยา มยฺ พลิทฺทา กสฺมา ตยา

ปฏิสฺสฺตุนฺติ อวตฺวาว สามิ ภทฺทกํ เต กตํ มยํ ปุพฺเพปิ กิณฺจิ อทฺตวา
 อิทานิ ทฺวคฺคตา ชาตา มยํ อุโภปิ ภตฺตี กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามาติ
 วตฺวา อุโภปิ นิภฺขมิตฺวา ภตฺติญฺจํ อคฺมํสุ ฯ มหาเสฏฺฐิ มหาทฺวคฺคตํ
 ทิสฺวา ก็ สมฺม มหาทฺวคฺคต ภตฺตี กริสฺสสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ อาม อยฺยาติ ฯ
 ก็ กริสฺสสฺสีติ ฯ ยํ ตุมฺเห กาเรสฺสธํมาติ ฯ เตนฺหิ มยํ เสฺว เทว ตินฺนิ
 ภิกฺขุสฺตานิ โภเชสฺสสาม เอิหิ ทารุณิ ฆาเลหิตี วาสีฬรฺสํ นีหริตฺวา
 ทาเปสิ ฯ มหาทฺวคฺคโต พาทุหํ กจฺฉํ พนฺธิตฺวา อุตฺสาหปฺปตฺโต วาสี
 ปหาย ฬรฺสํ คณฺหนฺโต ฬรฺสํ หิตฺวา วาสี คณฺหนฺโต ทารุณิ ฆาเลติ ฯ
 อถ นํ เสฏฺฐิ อาห สมฺม ตฺวํ อชฺช อติวีย อุตฺสาหปฺปตฺโต กมฺมํ กโรสิ
 ก็ นุ โข การณฺนติ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิ ปสนฺนมานโส จินฺตสิ อโห
 อิมินา ทฺวคฺคกํ กตํ อหํ ทฺวคฺคโตติ ตฺวณฺหิภาวํ อนาปชฺชิตฺวา ภตฺตี กตฺวา
 เอกํ ภิกฺขุํ โภเชสฺสสามิตี วทตฺติ ฯ เสฏฺฐิภริยาปิ ตสฺส ภริยํ ทิสฺวา
 อุทฺทกฺขลสาลํ ปเวเสตฺวา สุปฺปมฺุสลาทีนํ ทาเปสิ ฯ ตา นจฺจนฺตี วีย
 ตฺวญฺจหาญฺจา วิหิ โภญฺเจติ เจว โอสฺสนาติ จ ฯ

๑๕๖

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

๑. มณจปีจปาทา หิ สุกตงกุลเณ อญฺจกุลปฺปมาณาเยว วฏฺฏนฺติ ฯ
เตนาห นวํ ปน ภิกขุณา มณฺจํ วา ปีจํ วา การยมาเนน อญฺจกุลปาทกํ
การตพฺพํ สุกตงกุลเณ อณฺณตฺร เหฏฺฐิมาย อญฺญินยา ตํ อติกกามยโต
เจทนกํ ปาจิตฺตียนฺติ ฯ

ขสฺมา ปน สุกตวิทฺถุ นาม อิทานิ มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส ติสฺโส
วิทฺถุโย วฑฺฒกํหตฺถเณ ทิยฑฺฒกํหตฺโถ โหติติ กงฺขาวิตรณํ กุฎฺฐการสิทฺธาปท-
วณฺณนํ วุตฺตํ ตสฺมา มชฺฌิมสฺส ติสฺโส องฺคุลิโย สตฺถุ เอกา องฺคุลิตฺติ
สตฺถุ อญฺจกุลโย มชฺฌิมสฺส จตฺตพฺพิสฺสติ องฺคุลิโย โหนฺติ ฯ ตา มุฏฺฐิรตนํ
โหติ ฯ เตน อุโปสถสฺสจฺจุทฺถิกายํ มุฏฺฐิหตฺถปาทเกติ ปาทลโต ยาว
อญฺญินยา เหฏฺฐิมนฺโต ตาว มุฏฺฐิรตนปฺปมาณปาทเก ฯ ตถจ โข มชฺฌิมสฺส
ปุริสสฺส หตฺถเณ ขสฺสทานิ วฑฺฒกํหตฺโถติ สมณญฺาติ วุตฺตํ ฯ ขสฺมา ปน
ปกฺติปุริสสฺส ทิยฑฺฒมา องฺคุลิ มชฺฌิมสฺส เอกา องฺคุลิ โหติ ตถา วิทฺถุ
รตนํ พาหา พยาโม จ ตสฺมา มชฺฌิมสฺส มุฏฺฐิรตนํ ปกฺติสฺส วิทฺถุยาธิก-
มุฏฺฐิรตนํ โหติติ นิฏฺฐเมตฺถ กนฺตพฺพํ ฯ

๒. ตมฺปน อุปวสนฺเตน เสว อุโปสถิกโก ภวิสฺสามีติ อหฺมุ
อิทฺถจิทฺถจ กรเยยฺาถาติ อาหาราทิวิธานํ วิจาเรตพฺพํ ฯ อุโปสถทิวเส
ปาโตว ภิกขุสฺส วา ภิกขุญฺิยา วา ทสฺสีลลกฺขณณฺณโน อุปาสกสฺส วา
อุปาสิกาย วา สนฺติเก วาจํ ภินฺทิตฺวา อุโปสถกานิ สมากาตพฺพานิ ฯ
ปาลี อชานนฺเตน ปน พุทฺธปฺปณฺณตฺตํ อุโปสถํ อธิฏฺฐามิติ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ
อณฺณํ อลภนฺเตน อตฺตนาปี อธิฏฺฐาตพฺพํ วจีเกโท ปน กตฺตพฺโพเยว ฯ
อุโปสถํ อุปวสนฺเตน ปโรปโรชปฺปัสสํยุดฺดา กมฺมมนฺตา น วิจาเรตพฺพา ฯ

อายุวคณนั กโรนุเตน วิดีนาเมตพพื เกเห ปน อาหาร์ ลกิตฺวา
 นิจฺจกตฺติกกิกฺขุณา วิย ปริญฺญชิตฺวา วิหาริ กนฺตฺวา ฌมฺโม วา
 โสตพฺโพ อญฺจตฺตีสาย อารมฺมณฺเสสุ อณฺเฏตริ วา มนสิกาตพฺพนฺติ
 อุโปสถสฺสุตฺตวณฺณนา ฯ

สีลสมาทานโต ปญฺจาย อณฺเฏ กิณฺจิ อกตฺวา ฌมฺมสฺสวเนน วา
 กมฺมญฺจานมนสิกาเรน วา วิดีนาเมตพฺพนฺติ อาห ตมฺปน อุปวสนฺเตน
 ฯเปฯ วิจาเรตพฺพนฺติ ฯ วาจิ กิณฺทิตฺวาติ อิมฺญจ รตฺตํ อิมฺญจ ทิวสนฺติ
 กาลปริจฺเจทํ กตฺวา อุโปสถงฺควเสน อญฺจ สิกฺขาปทานิ สมาทียามิติ
 เอกโต กตฺวา ปจฺเจกํ ปาณาติปาตา เวรมณฺสีสิกฺขาปทํ สมาทียามิ ฯเปฯ
 อุจฺจาสยนมหาสยนา เวรมณฺสีสิกฺขาปทํ สมาทียามิติ เอวํ วจีเณทํ กตฺวา
 ยถาปาลี สมาทาตพฺพานิ ฯ ปาลี อชานนฺเตน ปน อตฺตโน ภาสาย
 ปจฺเจกํ วา พุทฺธปฺปณฺณคตํ อุโปสถํ อธิญฺจามิติ เอกโต อธิญฺจानวเสน
 วา สมาทาตพฺพานิ อณฺเฏ อลภนฺเตน สยํปี อธิญฺจาทพฺพานิ ฯ
 อุปาสกสีลณฺหิ อตฺตนา สมาทียนฺเตนาปี สมาทินฺนํ ปรสนฺติเก
 สมาทียนฺเตนาปี เอกขณฺํ สมาทินฺนมฺปี สมาทินฺนเมว โหติ ปจฺเจกํ
 สมาทินฺนมฺปี ฯ กิณฺนุ นานตฺตํ ฯ เอกขณฺํ สมาทียโต เอกาเยว วิรติ
 เอกาเยว เจตนา โหติ ฯ สว ปน สพฺพวิรติเจตนาณํ กิจฺจการิติ เตนาปี
 สพฺพสิกฺขาปทานิ สมาทินฺนาเนว ฯ ปจฺเจกํ สมาทียโต ปน นานา
 วิรติเจตนาโย ยถาสกํ กิจฺจวเสน อุปฺปชฺชนฺติ ฯ สพฺพสมาทานे ปน
 วจีเณโท กาคพฺโพเยว ฯ ปโรปโรชปฺภิสฺสยฺตฺตาคิ ปรวีหีสวปฺภิสฺสยฺตฺตาคิ
 ตญฺญิกกา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล มคอเป็นไทย

๑. จริงอยู่ เท้าเตี้ยและตั่งมีประมาณ ๘ นิ้ว โดยนิ้วพระสุคตเท่านั้น จึงควร ๑ เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ก็ ภิกษุ จะให้ทำเตี้ย หรือตั่งใหม่ พึงให้ทำ มีเท้าได้ ๘ นิ้ว โดยนิ้วพระสุคต เว้นไว้แต่แม่แครงเบื้องล่าง เมื่อภิกษุ(ทำ)ให้เกินประมาณนั้นไป เป็นเจตนกปาจิตติย (ปาจิตติยมีอันให้ตัดเป็นวินัยกรรม) ๑

ก็ พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ ในอรรถกถาฎีกการสิกขาบทในคัมภีร์ กังขาวิตรณีนวาทีกัถาที่ชื่อว่าคัมภีร์พระสุคต (เท่ากับ) ๓ คืบของคนขนาดกลางในบัดนี้ เป็น ๑ สอกคืบ โดยสอกข้างไม้ ฉะนั้น ๓ นิ้วของคนขนาดกลาง จึงเป็น ๑ นิ้วของพระบรมศาสดา เพราะเหตุนั้น ๘ นิ้วของพระบรมศาสดา จึงเป็น ๒๔ นิ้วของคนขนาดกลาง ๑ ๒๔ นิ้วของคนขนาดกลางนั้น เป็น ๑ สอกกำ ๑ เพราะเหตุนี้ ในฎีกาอุโบสถสูตร พระฎีกาจารย์จึงกล่าวไว้ว่า บทว่า มุฏฺฐิหตุลปาทเก ความว่า มีเท้าประมาณสอกกำ นับจากพื้นเท้าจนถึงที่สุด เบื้องล่างแห่งแม่แครง ๑ ก็แล สอกกำที่เรียกขานกันว่า สอกข้างไม้ในบัดนี้ เท่ากับสอกของคนขนาดกลาง ๑ ก็เพราะนิ้วครึ่งของคนปกติ เป็น ๑ นิ้วของคนขนาดกลาง คืบ สอก แขน และวา ก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้น ในอธิการนี้ บัณฑิต พึงถึงความตกลงใจได้ว่า ๑ สอกกำ ของคนขนาดกลาง นับเป็น ๑ สอกกำกับอีก ๑ คืบ ของคนปกติ ๑

๒. อรรถกถาอุโบสถสูตรว่า ก็ บุคคลผู้จะเข้าไปอยู่จำอุโบสถนั้น พึงกำหนดไว้ในใจว่า พຼຽงนี้ เราจักเป็นผู้รักษามุฏฺฐิหตุลปาทเก แล้วจัดแจงการจัดการ เรื่องราวต่าง ๆ มีอาหารเป็นต้นเสียแต่วันนี้ทีเดียว ด้วยสั่งว่า พวกท่านควร ทำสิ่งนี้และสิ่งนี้ ๑ ในวันอุโบสถพึงเปล่งวาจาสมทานองค์อุโบสถในสำนัก

ของภิกษุหรือภิกษุณี อุบาสกหรืออุบาสิกา ผู้รู้ลักษณะของศีล ๑๐ แต่เข้าตรู่ ๆ แต่เมื่อไม่รู้บาลี ฟังอธิษฐานว่า ข้าพเจ้า ขออธิษฐานอุโบสถที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ๆ เมื่อไม่ได้ผู้อื่นฟังอธิษฐานด้วยตนเองก็ได้ แต่ ต้องทำการเปล่งวาจาแท้ ๆ เมื่อเข้าไปอยู่จำอุโบสถ ไม่ควรจัดแจงการทำงานที่เกี่ยวข้องด้วยการเบียดเบียนผู้อื่น ๆ ควรทำการคำนวณอายุและวัยให้เวลาผ่านไป แต่ ให้อาหารในเรือนแล้วพึงบริโภคอุภยิกษุผู้มีกตประจํา ไปวัดฟังธรรม หรือฟังมนสิการ อารมณ์ ๓๘ อย่างใดอย่างหนึ่ง (ก็ได้) ๆ

ฎีกาอุโบสถสูตรนั้นว่า ตั้งแต่สมาทานศีล ผู้รักษากุโบสถไม่ควรทำอะไร ๆ อื่น ควรให้เวลาผ่านไปด้วยการฟังธรรม หรือมนสิการกรรมฐาน เพราะเหตุนี้ พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า **ตมฺปนํ อุปฺวสนฺเตน ฯเปฯ วิจารตพฺพํ** ๆ สองบทว่า **วํจํ ภินฺทิตฺวา** ความว่า ผู้รักษากุโบสถพึงทำการกำหนดเวลาว่า (เราจักรักษากุโบสถ) ตลอดคืนนี้และตลอดวันนี้แล้วพึงสมาทานรวมกันด้วยอำนาจของกุโบสถว่า **อภฺฐํ สิกฺขาปทานิ สมาทียามิ** (ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท ๘) (สมาทาน)แยกกันเฉพาะองค์ตามบาลีอย่างนี้ว่า **ปาณาติปาตา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทียามิ ฯเปฯ อุจฺจาตยนมฺหํสาสนา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทียามิ** ๆ แต่ เมื่อไม่รู้บาลี ฟังแยกสมาทานเฉพาะองค์ด้วยภาษาของตน หรือด้วยสามารถแห่งการอธิษฐานโดยรวมกันว่า ข้าพเจ้าขออธิษฐานอุโบสถที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติแล้ว (ก็ได้) เมื่อไม่ได้ผู้อื่นฟังอธิษฐานเองก็ได้ ๆ จริงอยู่ ศีลของอุบาสก ผู้รักษากุโบสถสมาทานด้วยตนเองก็ดี สมาทานในสำนักผู้อื่นก็ดี ชื่อว่าเป็นอันสมาทานแล้ว สมาทานรวมกันก็ดี แยกสมาทานเฉพาะองค์ก็ดี เป็นอันสมาทานแล้วเช่นกัน ๆ ถ้ามว่า การสมาทานทั้งสองอย่าง ต่างกันอย่างไรเล่า ๆ ตอบว่า เมื่อสมาทานรวมกัน วิรติ ก็อย่างเดียวกัน เจตนา ก็ดวงเดียวกันแล ๆ แต่วิรติและเจตนา นั้น ทำกิจของวิรติและเจตนาทั้งหมด เพราะเหตุนี้ สิกขาบททั้งหมด เป็นอันผู้รักษากุโบสถสมาทานแล้วโดยแท้ ด้วยการสมาทานรวมกันเช่นนั้น ๆ แต่เมื่อแยกสมาทานเฉพาะองค์

๑๖๐

วิบัติและเจตนาที่ต่าง ๆ กัน ย่อมเกิดขึ้นด้วยอำนาจกิจ ตามที่เป็นของตน ๆ ก็ใน
การสมทานทุกอย่าง ต้องทำการเปล่งวาจาโดยแท้ ๆ บทว่า ปโรปโรชปฏิบัติยตุตา
คือ ที่เกี่ยวข้องกับการเบียดเบียนผู้อื่น ๆ

พระพรหมโมลี ฐมฺมรตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลี่ย
ตรวจแก้.

